

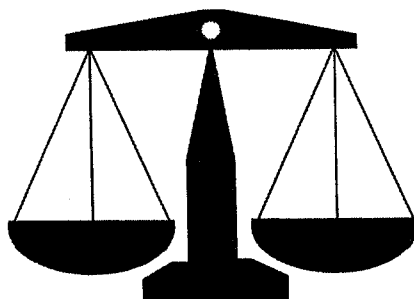

Rettferdig *fordeling*

Program for rettferdig fordeling
vedtatt på Arbeiderpartiets landsmøte
20. – 22. november 1998

Innhold

Forord: Stabilisering og fordeling	3
I. Rettferdig inntekts- og utgiftsfordeling	9
II. Gode og utviklende jobber for alle	15
III. Fellestjenester gir utjamning	23
IV. Alle må få del i kunnskapen	27
V. Likeverdige muligheter i hele landet	33

Stabilisering og fordeling

Arbeiderpartiets mål er å sikre likeverdige levevilkår, slik at alle får størst mulig frihet til å utvikle sine evner og interesser innenfor et trygt fellesskap.

Dette kan vi bare oppnå gjennom solidaritet og rettferdig fordeling. Hovedsakene i fordelingspolitikken er å trygge arbeidsplassene, sikre folks boliger, sørge for utdanning for alle og yte gode helse- og omsorgstjenester. Oppgavene må løses slik at vi får likeverdig velferd i alle deler av landet.

For å klare dette i en åpen og globalisert økonomi, må den økonomiske politikken skape stabilitet og tillit både på kort og lang sikt. Dermed kan også priser og renter holdes nede. Dersom det motsatte skjer, er det dem som har minst fra før, som rammes hardest. Slik henger rettferdig fordeling og stabilisering av økonomien nært sammen.

Det er avgjørende for stabiliteten at statens utgifter ikke økes mer på kort sikt enn det som kan bæres på lang sikt. I all økonomisk planlegging må det tas hensyn til at det hvert år framover vil bli flere pleietrengende eldre. Dette vil sammen med nye behandlingsformer sette stadig større krav til helsevesenet. Folketrygdens utgifter vil også vokse kraftig som følge av et stigende antall pensjonister med tilleggspensjoner.

Å klare disse store velferdsutfordringene er en hovedoppgave. Samtidig må det satses offensivt på framtida. Landet må investere i kunnskap og ny teknologi som blir stadig mer avgjørende for mennesker og samfunn. Energiforbruket må legges om i bærekraftig retning. Slike utfordringer krever også store investeringer.

Den nåværende økonomiske politikken gir ikke den nødvendige stabilitet verken på kort eller lang sikt. Statens kontantoverføringer vokser så sterkt at det vil gå ut over mulighetene til å satse på framtidens velferd. Økte renter og priser vil skade arbeidsplassene, og gjøre det vanskelig for kommunene å klare utfordringene innen omsorgs- og utdanningssektoren.

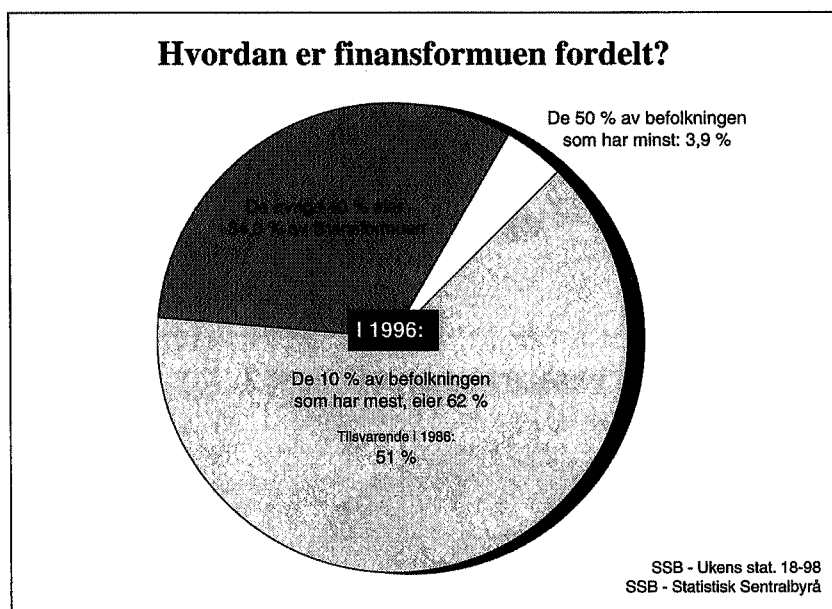
Norge kan på ny komme inn i en ond sirkel. Derfor må økonomien stabiliseres både på kort og lang sikt. Statens utgifter og inntekter må balanseres, så stabiliteten kan opprettholdes selv om oljeinntektene svinger. Samtidig må det satses på et framtidsrettet næringsliv i hele landet, slik at vi blir mindre avhengige av olje- og gassinntektene.

Et program for en stabil økonomi må inneholde både tilstramninger og framtidsrettede satsninger. Arbeiderpartiet foreslår at følgende sju retningslinjer legges til grunn for et stabiliseringsprogram for Norge:

1. Finanspolitikken må strammes inn

Det må gjennomføres en innstramning i statsbudsjettet med sikte på en balansert utvikling i økonomien og rettferdig fordeling. Det må legges opp til både utgiftskutt og inntektsøkninger. De som har mest, må bidra mest. En generell økning av skatten på bedriftene må unngås. Vi vil at det foretas:

- begrensninger av veksten i statens utgifter. Omprioriteringer og vridninger i ressursbruken må til for å skaffe penger til nødvendig satsing innenfor helse, omsorg og utdanning. Nye kostnadskrevende reformer utover dette kan ikke gjennomføres nå
- målrettet økning i beskatningen av kapital. Tiltakene må i hovedsak rettes inn mot eiere med høye inntekter og formuer, og ikke mot bedriftene. Dette kan best oppnås gjennom å stramme inn delingsmodellen, fjerne aksjerabattene og avvikle nullskatteordningen for rederiene

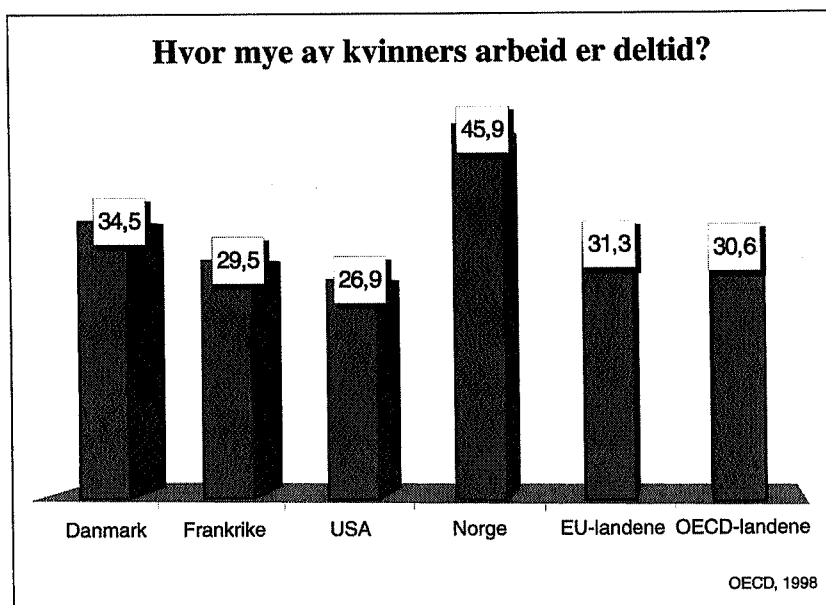
- utviding av merverdiavgiften til å omfatte enkelte områder som i dag er fritatt. Dette gjelder f.eks. advokat-, konsulent- og rådgivningstjenester. Ved innføring av moms på advokattjenester må noen av de økte avgiftsinntektene benyttes til å styrke ordningen med fri rettshjelp
- innføring av et nytt trinn i toppskatten på inntil fem prosent på den delen av personinntekter som overstiger 600 000 kr
- gjennomgang og oppjustering av ligningstakstene for forretnings- og næringsbygg, noe som vil øke eiernes formueskatt.
- gjennomføring av omleggingen til grønne skatter i tråd med det som stortinget har vedtatt.

En del av de økte skatteinntektene skal brukes til tiltak for de svakeste på arbeids- og boligmarkedet. I den nåværende situasjonen gir dette en bedre fordelingspolitikk enn å øke den alminnelige skatteprosenten på 28 prosent, kombinert med generelle skattelettelser.

2. Arbeidslinja må forsterkes og forbedres

Flest mulig må mobiliseres inn i arbeidslivet. Dette er viktig for den enkelte og for å redusere pressetendensene på arbeidsmarkedet. Innsatsen må økes overfor mennesker som helt eller delvis står i fare for å falle utenfor arbeidslivet. Derfor vil vi:

- innføre et stillingstilskudd til bedrifter som ansetter folk med yrkeshemming for lengre tidsperioder, når alternativet er uføretrygding
- motvirke utstøting av eldre arbeidstakere ved å gi større valgfrihet når det gjelder hvordan den enkelte kan trappe ned arbeidsinnsatsen sin
- gi stimuleringsbidrag pr person innen pleie- og omsorgssektoren som går fra deltid til heltid, for å bidra til at kommunene legger opp til dette
- styrke sysselsettingstiltakene for grupper med særskilt høy ledighet
- motivere bedriftene til økt innsats mot sykefravær ved å vurdere å utvide arbeidsgiverperioden, eller arbeidsgivers ansvar for sykelønn – kombinert med en redusert arbeidsgiveravgift. På denne måten kan bedriftene spare ved å få ned det samlede sykefraværet.

3. Samarbeidet mellom partene i arbeidslivet må bygges ut

De gode erfaringene fra solidaritetsalternativet må følges opp ved at det legges opp til et forsterket samarbeid mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter for å sikre arbeidsplassene og fornye arbeidslivet. Myndighetene bør derfor bringe lederne for hovedorganisasjonene på arbeidstakersiden og arbeidsgiversiden sammen i en felles komité med mandat om å lage en ny solidaritetspakt for arbeidslivet. Komiteen bør ledes av en uavhengig representant, og være ferdig med sitt arbeid før neste års lønnsoppgjør. Dette arbeidet må blant annet dreie seg om å:

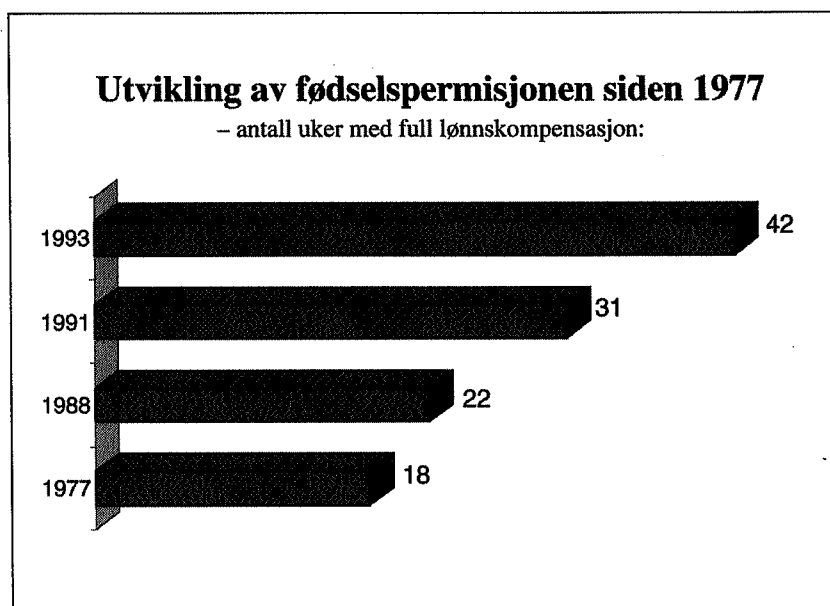
- forme ut et forsterket solidaritetsalternativ der det pekes på hvilke forpliktelser myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere må ta på seg for å sikre at arbeidsplasser og velferd kan trygges i en ny internasjonal virkelighet
- drøfte hvordan etter- og videreutdanning og arbeidstidsspørsmål kan inngå i en strategi for økt konkurranseevne for norske arbeidsplasser og for et mer menneskelig og fleksibelt arbeidsliv for arbeidstakerne

- legge opp til statlig samarbeid med partene i arbeidslivet om å møte arbeidstakeres og næringslivets økende behov for kompetanse, bl a ved videreføring av paragraf 20-ordningen og gjennomføring av etter og videreutdannings-reformen
- sikre sykelønnsordningen på dagens nivå. Samtidig må vi sørge for at kronisk syke og de med en liten inntekt ikke faller utenfor pga for høy terskel for å få sykepengen.
- trekke landbruket og fiskeriene inn i et samarbeid av samme type som solidaritetsalternativet. Råvarene deres er en av våre største framtidige ressurser. Økt framtidig videreforedling av disse råvarene vil gi nye muligheter for vekst og utvikling innen næringsmiddelindustrien.

4. Fellestjenester framfor kontantoverføringer

Også i det offentlige forbruket må det vises måtehold. Staten må derfor konsentrere sin innsats om de grunnleggende velferdsoppgavene:

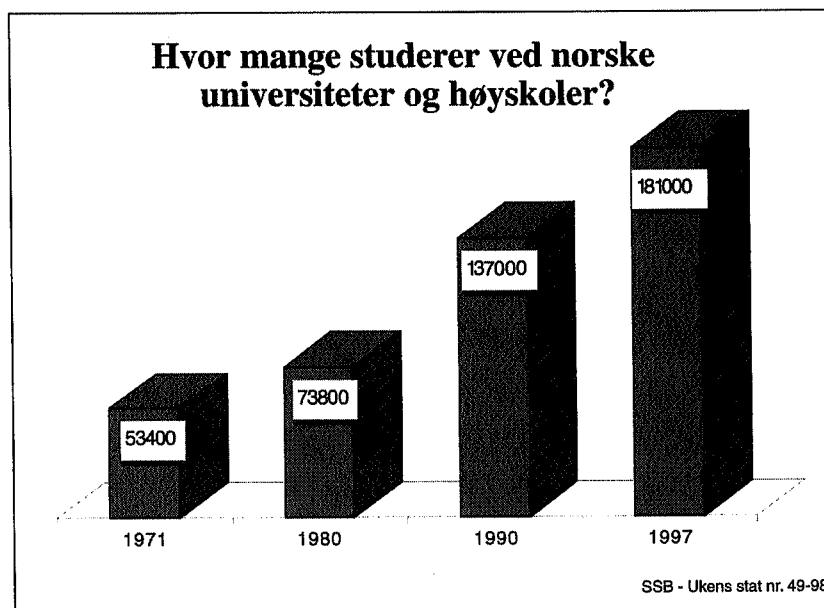
- utdanning, barnehager og etter- og videreutdanning
- eldreomsorg for det økende antallet pleietrengende eldre
- sykehus, helsetjenester og opptrappingsplanen for psykisk helse
- andre reformer som utvidelse av foreldrepermisjonen er det ikke økonomisk rom for å gjennomføre nå
- kontantstøtten til småbarnsforeldre kan ikke gjennomføres slik den er vedtatt.

5. Satsingen på utdanning må fortsette

Skoleverket og det høyere utdanningssystemet er bygget betydelig ut i de senere årene. Nå må kvaliteten i utdanningssystemet heves på alle nivåer. Dette vil vi bidra til ved å:

- utarbeide en bred tilstandsrapport om resultater, faglig innhold og kvalitet i undervisningen, samt om forskjeller i norsk skole, og opprette et nasjonalt skoleutvalg for å følge opp denne tilstandsrapporten
- innføre en egen fagopplæring i informasjonsteknologi (IT) ved de yrkesfaglige studieretningene i videregående, for slik å skaffe mange nye lærlingeplasser innen et fag hvor det er stor mangel på arbeidskraft
- bygge ut etter- og videreutdanningen skrittvis for bedre å møte framtidens kompetansekrav og fordele mer kunnskap til alle voksne
- satse på utdanning og kunnskapsbaserte jobber når vi skal utvikle sterke regioner i distriktene – bl a ved utbygging av Norgesnettet for høyere utdanning og tilrettelegging for fjernarbeid ved bruk av data.

6. Folketrygdens generasjons-balanse skal sikres

Folketrygden må utvikles videre som det bærende element i vårt samlede stønads- og trygdesystem, og som en solidarisk kontrakt mellom generasjonene. Vi vil at:

- det må skapes en bredest mulig oppslutning og enighet blant de politiske partiene på stortinget om folketrygdens framtid
- sparingen i oljefondet må være slik at det skapes balanse mellom hva vi og våre etterkommere må betale for å trygge folketrygden
- løsningene må være stabile og langsiktige, slik at tilliten til folketrygden kan utvikles videre

7. Samarbeid for stabilisering og fordeling

Arbeiderpartiet vil ut i fra punktene ovenfor samarbeide med alle partier om et stabiliseringsprogram for Norge.

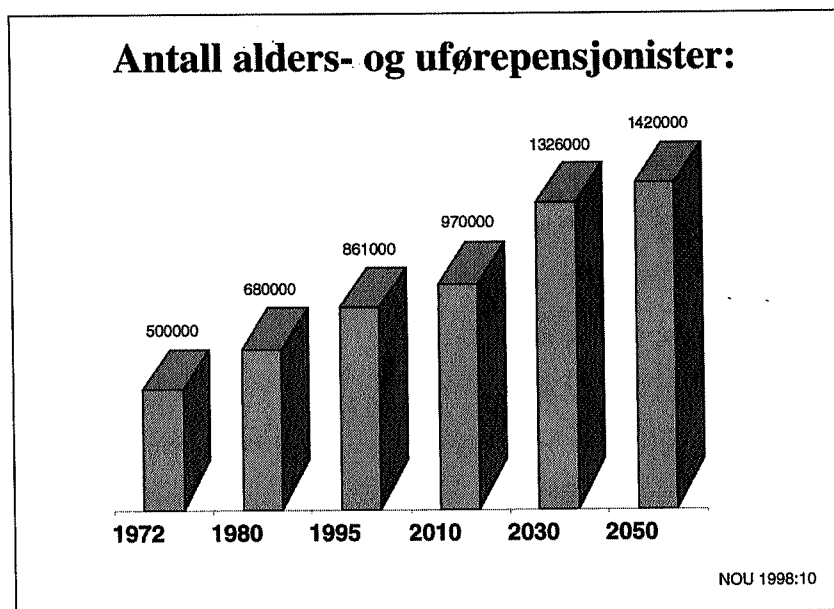
I. Rettferdig inntekts- og utgiftsfordeling

Fordeling krever stabil økonomi

Å holde orden og stabilitet i økonomien er grunnleggende i fordelingspolitikken. Kun slik kan vi trygge sysselsettingen, utvikle velferden og hindre at forskjellene i samfunnet øker. Det er nemlig de som har lite å gå på fra før, som får størst problemer når økonomisk ustabilitet og nedgang truer. De som sliter med store lån i forhold til egen inntekt, må bære den største byrden ved rente- og prisstigning. Og det er de som står svakest på arbeidsmarkedet, som først rammes av ledighet når sysselsettingen svekkes.

Det er en stor utfordring å sikre en stabil økonomi i et land med store olje- og gassinntekter. Den må være solid nok til å tåle svingende oljepriser og dalende oljeproduksjon. Det betyr at vi må styrke fastlandsøkonomien for å møte en åpen internasjonal konkurranse. Vi vil sikre statens inntekter, uten å bruke mer over offentlige budsjetter enn vi har råd til på sikt. Det er ansvarlighet i den økonomiske styringen som gir mest holdbar velferd i det lange løp.

For å unngå en ny økonomisk nedgang med økende arbeidsløshet, haster det med å gjenreise og videreutvikle solidaritetsalternativet. Dette innebærer at treparts-samarbeidet mellom myndigheter, fagbevegelse og arbeidsgivere igjen må gjøres mer aktivt og forpliktende. Her vil felles interesse av en stabil økonomi, full sysselsetting, kollektiv fornuft ved lønnsoppgjørene, bedre konkurranseevne og satsing på etter- og videreutdanning være det viktigste.

Folketrygdens framtid

Folketrygden skal være omfordelende og skape grunnleggende trygghet for alle. Den må utvikles videre som det bærende element i vårt samlede stønads- og trygdesystem - og som en solidarisk kontrakt mellom generasjonene. Vi vil arbeide for at pensjonister skal ha en inntektsutvikling som kan sammenliknes med lønnstakere.

Dette blir en krevende oppgave i et samfunn hvor antallet eldre vil øke sterkt, mens arbeidsstyrken vil vokse lite i årene som kommer. Samtidig vil stadig flere av framtidens pensjonister være tilleggspensjonister som har krav på mer enn minstepensjon. Derfor vokser folketrygdens utgifter med flere milliarder kroner i året, uten at vi gjennomfører en eneste regelendring.

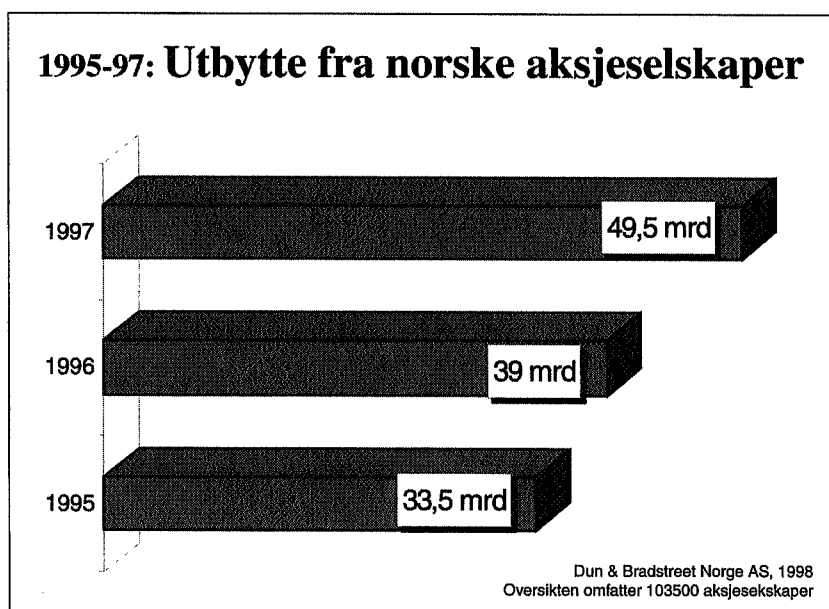
For å sikre folketrygden og tryggheten i et nytt århundre, vil vi ta vår del av ansvaret for å få generasjonsregnskapet til å gå opp. Vi må både øke verdiskapingen og spare en betydelig del av olje- og gassinntektene til framtidig velferdsbygging. Ellers vil de som er i arbeid utover i neste århundre få et altfor høyt skattetrykk når de skal finansiere fellesløsningene. Dette ville innebære en svært urettferdig fordeling mellom generasjonene. Derfor vil vi bruke oljefondet til å skape balanse mellom hva vi og våre etterkommere må betale for å bygge holdbar velferd.

Det er avgjørende å ta vare på den brede oppslutningen om folketrygden. Det gir den et sikkert og uangripelig grunnlag som bærebjelke i velferdssamfunnet, og styrker de solidariske forpliktelsene den bygger på. Når vi skal gå igjennom hvordan vi best kan trygge folketrygden for framtida, vil vi derfor forutsette bred politisk enighet om tiltakene. Løsningene må være stabile og langsiktige, slik at tilliten til folketrygden kan utvikles videre. Gjennomgangen av pensjonssystemet skal bl a dreie seg om hvilke konsekvenser dagens regelverk har for kvinner, og hvilke endringer som må vurderes for å sikre kvinners rettigheter.

Rettferdigere skattesystem

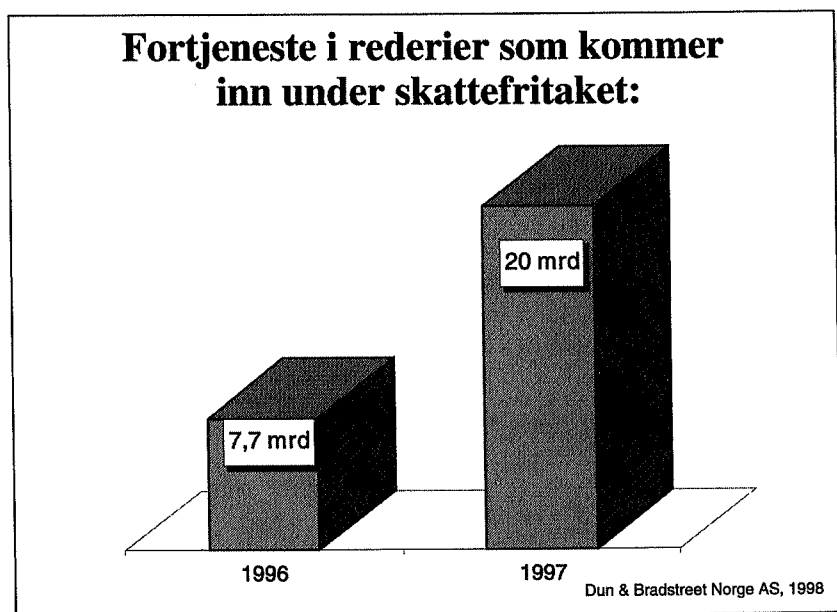
Det er avgjørende for fordelingspolitikken at vi betaler skatt etter evne. Slik bruker vi skattesystemet til å jevne ut forskjeller mellom høye og lave inntekter. Vi vil fordele rikdommen bedre ved å gjøre endringer i beskatningen av dem som er best stilt. For å få til dette er det vesentlig at de skattepliktige formuene og inntektene er i samsvar med de faktiske formuene og inntektene.

En annen viktig del av et rettferdig og solidarisk skattesystem er å sørge for at ingen unndrar seg beskatning. Vi trenger sterkere innsats mot skatteunndragelser for å sikre at alle bidrar til fellesskapet på en rettferdig måte. Dermed vil vi også få mer midler til å bygge bedre felles velferd som gir trygghet og likeverd for alle.

Rederiskatt

Vi vil foreslå at de særskilte skattereglene for rederiene oppheves fra inntektsåret 1998. I dag betaler rederier kun en symbolsk tonnasjeavgift i stedet for vanlig overskuddsskatt. Først når rederne velger å ta ut overskudd, blir dette beskattet. I motsetning til alle andre kan de altså selv bestemme når de ønsker å betale skatt. Dette innebærer at rederne og rederiene får en stor skattefordel. Utsatt beskatning er det samme som skattelette.

Aksjerabatt

Vi vil vi fjerne aksjerabattene for ikke-børsnoterte aksjer og for aksjer som er noterte på børslista for små og mellomstore bedrifter. Disse rabattene innebærer at formuesverdien for slike aksjer settes lavere enn deres faktiske verdi. Ved å oppheve aksjerabattene fjerner vi forskjellsbehandlingen mellom dem som har denne type aksjeformue og andre.

Delingsmodellen

Vi vil endre delingsmodellen slik at vi oppnår større skattemessig likebehandling mellom næringsdrivende og lønnstakere. Flere tidligere regelendringer har ført til at dagens delingsmodell gir en altfor lempelig beskatning av næringsdrivende og aktive eiere med høye inntekter. Den såkalte kapitalavkastningsraten er med på å bestemme hvor stor del av næringsinntekten som skal skattlegges som kapitalinntekt. Vi vil senke denne slik at en lavere andel av næringsinntekten regnes som kapitalavkastning – og en større del som inntekt fra eget arbeid. Videre har det blitt innført ulike «tak» som gjør at også store deler av arbeidsinntekten skattlegges med lav sats som for kapitalinntekt. Vi vil fjerne disse takene i delingsmodellen, slik at det skal betales vanlig skatt på all inntekt som stammer fra eget arbeid.

Identifikasjonsreglene

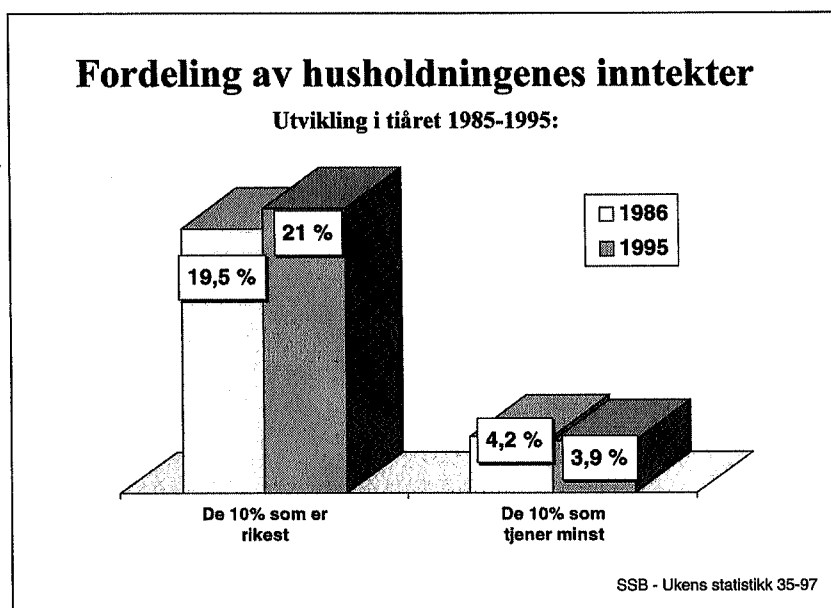
For å motvirke at det skjer tilpasninger av eierforhold med sikte på å spare skatt, har vi de såkalte identifikasjonsreglene i delingsmodellen. I den senere tid er det imidlertid gjort regelendringer som gjør det enklere å foreta tilpasninger i strid med intensjonene i skattesystemet. En aktiv eier av en bedrift kan i dag f.eks. overføre aksjer eller andeler til barn over 18 år – men samtidig ha samme kontroll over virksomheten som vedkommende hadde som ene-eier. På denne måten kan man spare betydelige summer i skatt. Vi vil skjerpe identifikasjonsreglene, slik at det blir vanskeligere å foreta slike tilpasninger.

Forretnings- og næringsbygg

Forretnings- og næringsbygg representerer store verdier. Ligningstakstene for disse er betydelige lavere enn omsetningsverdien. Vi vil derfor gå inn for at ligningstakstene for forretnings- og næringsbygg gjenomgås og oppjusteres.

Toppskatt og pendlerskatt

For bedre å jevne ut mellom de som har svært høye og lave inntekter, vil vi innføre et nytt toppskatt-trinn. Dette bør gjelde alle med inntekter over 600000 kr i dagens kroneverdi, slik at grensen reguleres i tråd med prisstigningen. Vi vil gå inn for at disse får en ekstra toppskatt på inntil 5% på den delen av inntekten som ligger over 600000 kr for skatteklasse 1 og 633000 for skatte-klasse 2. Samtidig vil vi gradvis heve innslagspunktene for den øvrige toppskatten noe, slik at ikke stadig flere med vanlige inntekter berøres av den. Videre er det viktig å ta hensyn til at arbeidslivet krever at en rekke mennesker må pendle mellom hjem og arbeid. Vi vil derfor arbeide aktivt for en mer rettferdig skattepolitikk for langpendlere.

Merverdiavgiften

I dag er merverdiavgiften generell for varer, mens det kun er de tjenester som er listet opp i regelverket, som er underlagt merverdiavgift. Det er f eks urimelig at det betales moms på rengjøringstjenester, men ikke på advokattjenester. Vi vil gjøre noen flere tjenester momspliktige. Dette skal bl a dreie seg om advokat-, konsulent- og rådgivningstjenester.

Omlegging til grønne skatter

Å gjøre mer bruk av grønne skatter er viktig av hensyn til miljøet og en bærekraftig utvikling. Vi vil fortsette vår politikk for omlegging til grønn skatt på forurensning og klimaskadelige utslipp – og bidra til at de forslagene som stortinget har gått inn for nå blir gjennomført i praksis.

Kemnerattest og ryddige bransjer

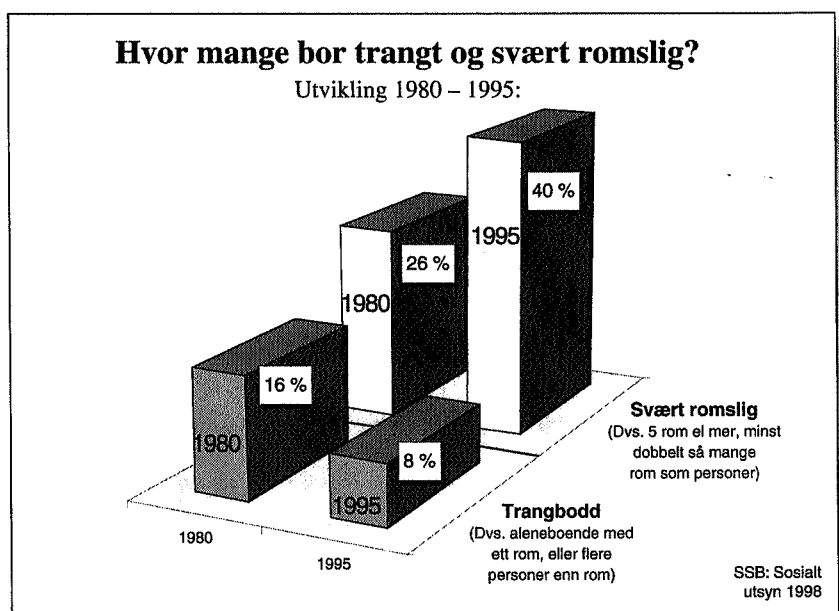
Vi trenger en bedre oppfølging av at alle som selger varer og tjenester til det offentlige, skal ha skatteforholdene sine i orden. På samme måte må det også kreves at disse bedriftene følger de øvrige lover, regler og avtaleverk. Vi vil at samtlige kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter skal gjennomføre regelen om at alle de handler med for over 150000 kr, skal fremlegge kemnerattest. Innen bransjer der faren for unndragelser anses som betydelig, bør bedrifter som vil dokumentere at de er seriøse og ryddige, gå sammen om godkjenningsordninger – slik vi har i renholdsbransjen. Det haster også med å avklare hvordan vi skal få en mer effektiv innkreving av avgifter på varer og tjenester som via internett formidles elektronisk på tvers av landegrensene.

Hvitvasking og svart økonomi

Dagens regler om at banker og finansinstitusjoner ikke skal melde om hvitvasking av penger som de tror vil gi mindre enn ett halvt års fengsel, må endres. Slik forskjellsbehandling av økonomiske forbrytelser i forhold til annen kriminalitet er et svært dårlig signal og kan ikke godtas. Vi vil trappe opp innsatsen mot svart økonomi og hvitvasking, og aktivt følge opp de mulighetene for bedre internasjonalt politisamarbeid mot økonomisk kriminalitet som Schengen-avtalen gir. Vi vil at det skal bli vanskeligere for kriminelle å beholde utbyttet av økonomiske forbrytelser. Etter dom i en økonomisk straffesak bør myndighetene ha anledning til å beslaglegge pengeverdier som ikke er oppgitt på vanlig måte til skattemyndighetene.

Gode boliger til alle

En god bolig til alle i et trygt bomiljø er et sentralt fordelingspolitisk mål. Dette krever at kommunene er aktive i tomte- og boligpolitikken, og at Husbanken ved hjelp av gunstige lånevilkår bidrar til en stabil boligproduksjon. Vi vil gi gode arbeidsbetingelser til boligsamvirket som er en viktig drivkraft for sosial boligpolitikk og trygge bofellesskap.

Husbanken

Husbanken skal være hovedredskapet for å gjennomføre målet om gode boliger til alle. Den skal fremme jevn og stabil bygging av boliger med en alminnelig og god standard. Det innebærer at Husbanken må finansiere en betydelig andel av nybyggingen. Samtidig skal den fordele målrettede tilskudd og støtteordninger på en god og publikumsvennlig måte. En vil vurdere å utvikle ordningen med toppfinansieringslån gjennom Husbanken til å gjelde all ungdom som etablerer seg for første gang.

Bostøtten

Bostøtten er den mest treffsikre ordningen for å redusere bostøtgiftene for mange med lave inntekter. Derfor vil vi videreutvikle bostøtten, med sikte på at alle som er støtteberettigede ut ifra inntektsgrenser og beregning av rimelig bostøtgift, skal likebehandles. Vi støtter at reglene om såkalt boligavgrensning ved tildeling av bostøtte til barnefamilier mykes opp.

Livsløpsstandard

Flere boliger med livsløpsstandard vil gi funksjonshemmede bedre muligheter på boligmarkedet, og føre til at flere eldre kan greie seg lenger i egen bolig. Derfor skal bygging av boliger med livsløpsstandard stimuleres videre gjennom Husbankens tilskudds- og låneordninger.

Byfornyelse

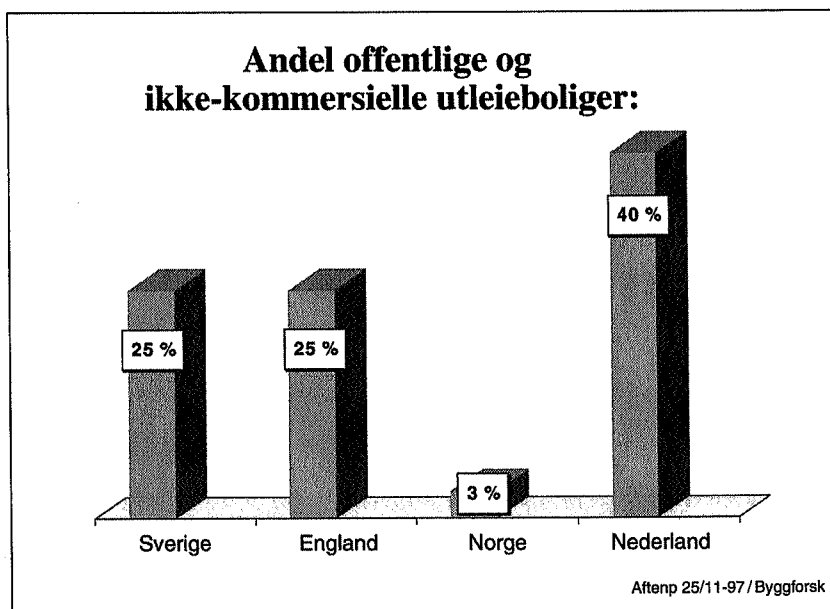
Byfornyelse og rehabilitering av boliger bidrar til økt livskvalitet og gode bomiljøer for mange. Offentlig støtte til dette er fordelingspolitisk viktig, og det nye tilskuddet til bolikvalitet skal følges opp. Dette gjelder både i nåværende byfornyelsesområder og i andre boligområder som kan komme inn i en dårlig utvikling.

Boliger til sosiale formål

Stortinget har nylig vedtatt en lov som gir kommuner, fylkeskommuner og staten en bedre mulighet til å kjøpe boliger til utleie i ordinære borettslag, såkalte juridiske andeler. Vi vil aktivt bruke denne muligheten for å skaffe boliger til mennesker som har problemer med å klare dette på egenhånd. Kommunene skal følge opp beboerne med botrening, ettervern og behandlingstiltak, når dette er nødvendig. I storbyene kan boligsituasjonen for unge være særlig vanskelig. Ordninger der vanskeligstilt ungdom kan leie bolig, integrert med annen ungdom, er tiltak som bør følges opp og videreutvikles.

Nasjonalt utleieprosjekt

Vi trenger flere utleieboliger for ungdom, studenter og andre med behov for å leie bolig. For å skape bedre framdrift i arbeidet vil vi gå inn for et samarbeid mellom kommuner, Husbanken, boligsamvirket, studentsamskipnadene og andre om å etablere et nasjonalt utleieprosjekt. Det må særlig satses på økt bygging av studentboliger i kommuner med høyere utdanningsinstitusjoner. Kommunene bør tilrettelegge for nye studentboliger, blant annet ved å gjøre tomter tilgjengelig for studentsamskipnadene.

II. Gode og utviklende jobber for alle

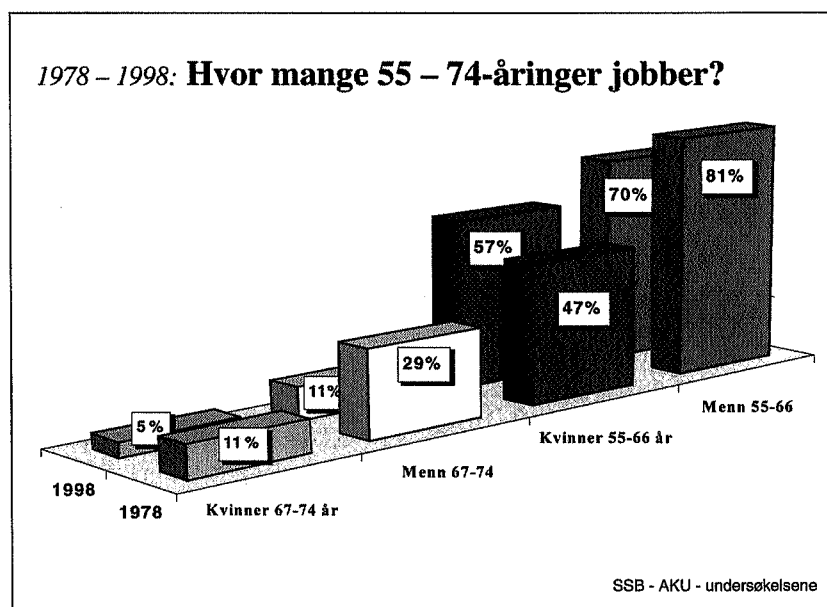
Et mer menneskelig arbeidsliv

Arbeid for alle er et grunnleggende rettferdighetskrav. De som står ufrivillig utenfor arbeidsmarkedet, er blant dem som har dårligst levekår i Norge. Alle som av ulike grunner ikke har arbeid, har krav på å få brukt sine evner til å gjøre en innsats sammen med andre. Vi kaller dette arbeidslinja, og ser den som den viktigste måten å sikre alle en anstendig inntekt på.

Etter 1993 har vi fram til høsten 1998 hatt en lang periode med økende sysselsetting. Mye gjenstår likevel for å sikre at alle skal kunne delta i arbeidslivet ut i fra egne forutsetninger. Nå vil vi øke innsatsen for dem som av mer sammensatte årsaker står svakt på arbeidsmarkedet.

Samtidig ser vi at mangel på politisk styring har økt rentene og truer sysselsettingen. Fra en rekke deler av arbeidsmarkedet kommer det prognoser om høyere arbeidsledighet og sysselsettingsproblemer. Skal arbeidsplasser sikres, og økt utstøting av utsatte grupper fra arbeidsmarkedet unngås, må tilliten til norsk økonomi gjenreises og en styringsdyktig regjering ta over.

Videre er norsk næringsliv i økende grad avhengig av den internasjonale utviklingen. Dette er det viktig å ta hensyn til når vi utformer den nasjonale politikken for næringslivets rammevilkår, slik at arbeidsplasser og vekstevne i næringslivet trygges.

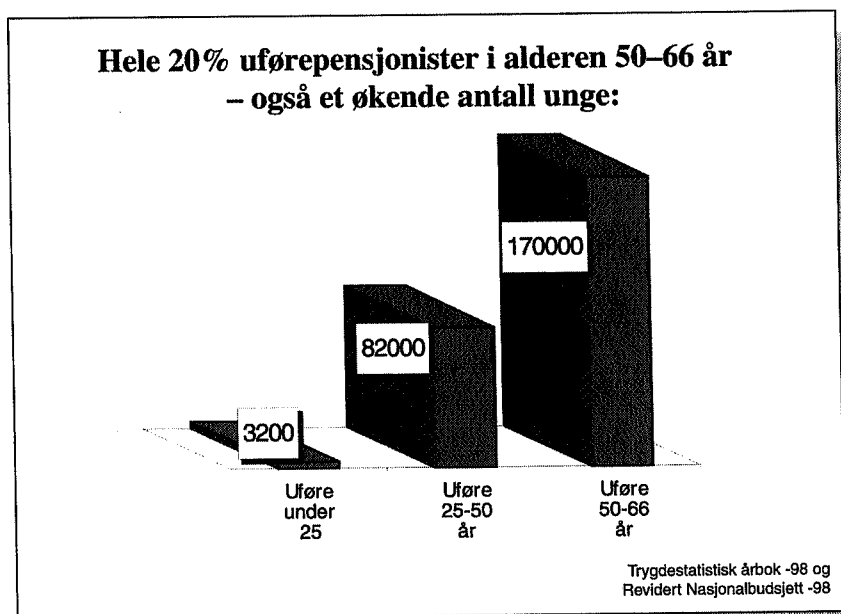

Eldre arbeidstakere

Vi må unngå at eldre arbeidstakere støtes ut av arbeidslivet, mens de ennå har mye å bidra med. Derfor trengs større valgfrihet når det gjelder hvordan den enkelte kan trappe ned arbeidssinnsatsen sin. Bedre muligheter til å kombinere folketrygdens pensjon med gradvis reduksjon av arbeidstida fra 67 år og oppover, vil være et viktig virkemiddel. Dessuten bør de ulike pensjonsordningene få en såkalt lineær opptjening. Det vil si at premie-innbetalingen blir fordelt mer jevnt over hele yrkeskarrieren. Dette vil gi eldre arbeidstakere en sterkere stilling på arbeidsmarkedet, fordi de ikke lenger vil påføre bedriftene høyere pensjonspremier enn yngre ansatte.

Stillingstilskudd

De som er langtidssykemeldte og yrkeshemmede med langvarige og kroniske lidelser – men som likevel kan gjøre en tilpasset jobb – har behov for gode alternativer til uføretrygding. For at arbeidsgivere i større grad skal ansette personer med langvarig begrenset yteevne, vil vi innføre et nytt stillingstilskudd. Dette vil innebære at bedriften får en viss overføring i en avtalt tidsperiode – når dette er å foretrekke for alle parter. Avtalen må fastsette intervaller for når tilskuddet skal vurderes, og hva som kreves av oppfølging. Slik vil vi motvirke at antall uførepensjonister fortsetter å øke, og særlig hjelpe unge yrkeshemmede til å finne en varig plass i arbeidslivet. Fordi alternativet ofte vil være uføretrygding, vil stillingstilskuddet være en ressursvridning fra passive til aktive tiltak – snarere enn en netto utgiftsøkning.

Attføring

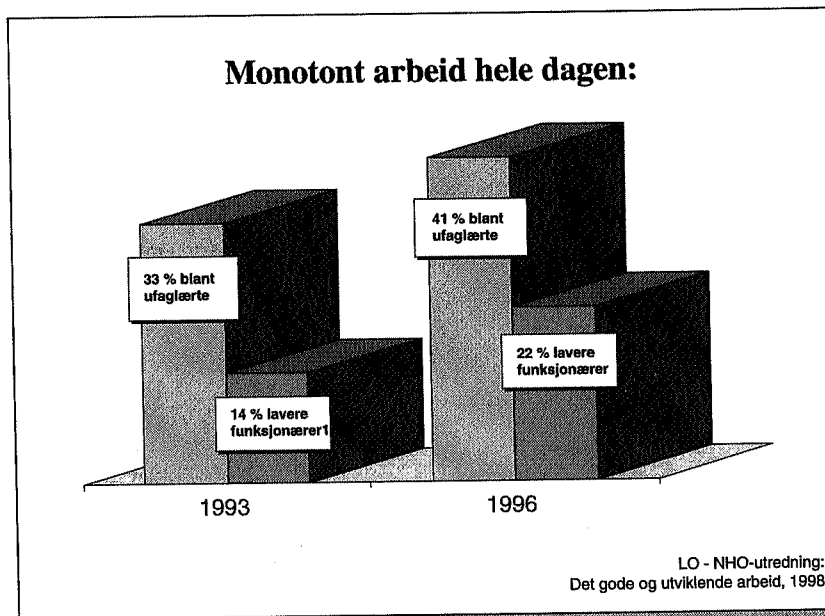
For dem som innen en mer begrenset periode kan komme i full ordinær jobb igjen, er attføring og egne attføringsavdelinger på bedriftene gode ordninger. Slike tiltak bør utbygges med tilpassede oppgaver og jobbtrening i alle deler av arbeidslivet. Dersom det viser seg at full attføring ikke er mulig, bør avtaler om mer varige stillingstilskudd inngås, framfor at det søkes om uføretrygd. Dette vil være den beste løsningen både ut ifra den enkeltes situasjon og samfunnets kostnader. Videre har arbeidsmarkedsetaten et vidt spekter av andre attføringstiltak. Blant annet har arbeidsmarkedsbedriftene hatt gode resultater etter omleggingen av støtte- og styringssystemet. Alle attføringstiltak må løpende vurderes etter hvilke resultater de gir. Vi vil også prioritere arbeidet med rehabilitering og attføring av pasienter med hjertelidelser. Ansvarsdelingen mellom kommuner og fylkeskommuner skal klargjøres, og det må legges til rette for bedre samarbeid mellom den sykemeldte, bedriftshelsetjenesten, trygdeetaten og de berørte helse-tjenestene.

Aktiv sykemelding

Når det oppstår langtidsfravær, bør ordningen med aktiv sykemelding brukes langt mer enn i under en prosent av tilfellene som i dag. Ordningen innebærer at man kan kombinere sykemelding med tilpassede arbeidsoppgaver – slik at det tas hensyn til de aktuelle lidelser. Dermed kan sykemeldte holde kontakt med jobben, og i mange tilfelle redusere faren for tilleggslidelser som følge av langvarig passivitet. Også planlagt jobbotfrå i lange og korte intervaller har gitt gode resultater i forebyggingen av sykefravær, og kan brukes mange andre steder enn i rene produksjonsbedrifter.

Revisjon av arbeidsmiljøloven

Etter hvert som ny teknologi i økende tempo er innført på arbeidsplassene, har det vært en klar tendens til mer monotont arbeid. Vi kan ikke avskaffe ensidige arbeidsbevegelser i bedriftene, men vi trenger bedre tiltak for å motvirke lidelser, mistrivsel og sykdom som kan følge av dem. For å møte nye utfordringer på nåtidas og framtidens arbeidsplasser, og legge bedre til rette for tiltak som fremmer helse, livskvalitet, deltagelse og kunnskapsdeling, vil vi gå inn for en bred revisjon av arbeidsmiljøloven.

Treningspauser

Muskel- og skjelettlidelser er en årsak til sykemelding som øker uforholdsmessig mye, særlig blant kvinner. For å øke trivselen og forebygge helseplager har man på stadig flere arbeidsplasser satset på felles fysisk trening – i en forlenget pause eller før eller etter jobb. Sykefraværet har gått klart ned og trivselen er økt. Særlig overfor grupper med mye monotont arbeid og ensidige arbeidsbevegelser, kan trimopplegg på jobben få en positiv betydning for helse og arbeidsmiljø.

Reell likelønn

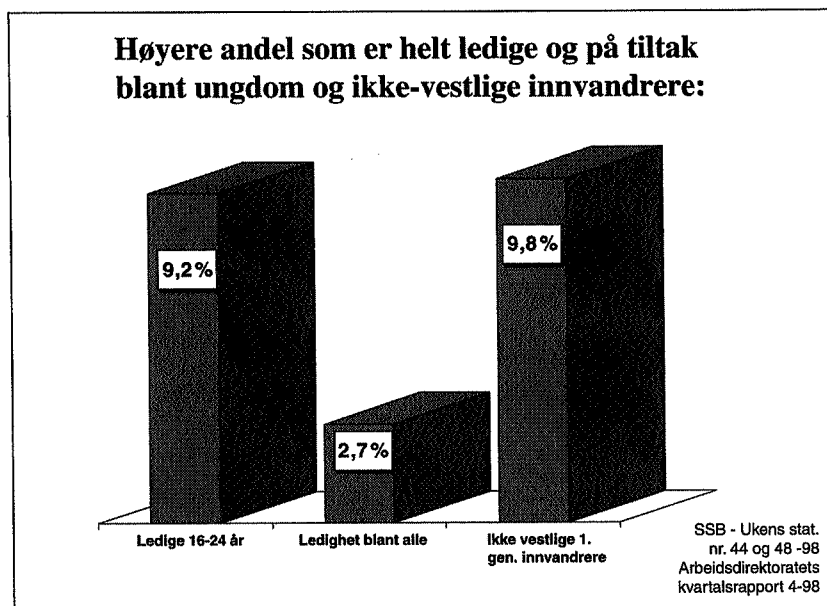
Det er behov for å fortsette arbeidet for reell likelønn. Grunnlønna i mange kvinneledominerte yrker er fremdeles lavere enn i sammenlignbare mannsdominerte jobber. Det betyr at kvinners arbeid fremdeles ikke er like høyt verdsatt i alle deler av samfunnet. Dette kan påvises ved bruk av retningslinjer for arbeidsvurdering som er lagt fram av et eget statlig utvalg. Vi mener oppvurdering av kvinneledominerte yrker må være en viktig utfordring for samfunnet og arbeidslivets parter, og at bruk av arbeidsvurderinger vil være en aktuell framgangsmåte.

Ingen pause i kampen mot arbeidsløsheten

Det er nødvendig å styrke innsatsen for dem som ennå står i arbeidsløshetskø. De trenger ofte opplæring og kompetanse for å være kvalifiserte for de ledige jobbene på dagens arbeidsmarked. Derfor vil vi utvikle sysselsettingstiltakene overfor grupper som ennå rammes av høy arbeidsløshet. Nå gjelder det særlig å skape nye og bedre sjanser for unge arbeidssøkende, våre nye landsmenn, langvarige sosialhjelpmottakere og delvis sysselsatte.

Unge arbeidsledige

Arbeidsløsheten blant unge er fortsatt om lag tre ganger høyere enn gjennomsnittet, og rundt ti prosent av 16-24 åringene er sosialhjelpmottakere. Vi trenger en forsterking av ungdomsgarantien, som betyr at all ledig ungdom senest innen seks måneder skal få tilbud om skole, jobb eller tiltaksplass. Samtidig skal oppfølgingstjenesten ved skolene forbedres, særlig i de fylkene der opp mot tjue prosent av ungdommen ikke fullfører videregående. Det trengs mer bruk av kombinerte opplærings- og arbeidstilbud som må utvikles i et samspill mellom oppfølgingstjenesten, skolen og arbeidsmarkedsetaten.

Fjernkulturelle ledige

Å komme i jobb og få kontroll over egen økonomi er avgjørende for å finne seg til rette i et nytt land. Imidlertid er arbeidsløsheten blant våre fjernkulturelle minoriteter tre-fire ganger høyere enn gjennomsnittet. Framfor å bli gående med passiv sosial støtte, bør flyktninger og andre tidligst mulig delta på tiltak med språkkurs og arbeidstrening – inntil de kan komme over i fast arbeid eller utdanning. Dette krever et bedre samspill mellom berørte kommunale og statlige etater. Våre nye landsmenn og -kvinner må raskere få avklart hva som er godkjent kompetanse fra hjemlandet, noe som er avgjørende for deres jobb- og skolesøknader.

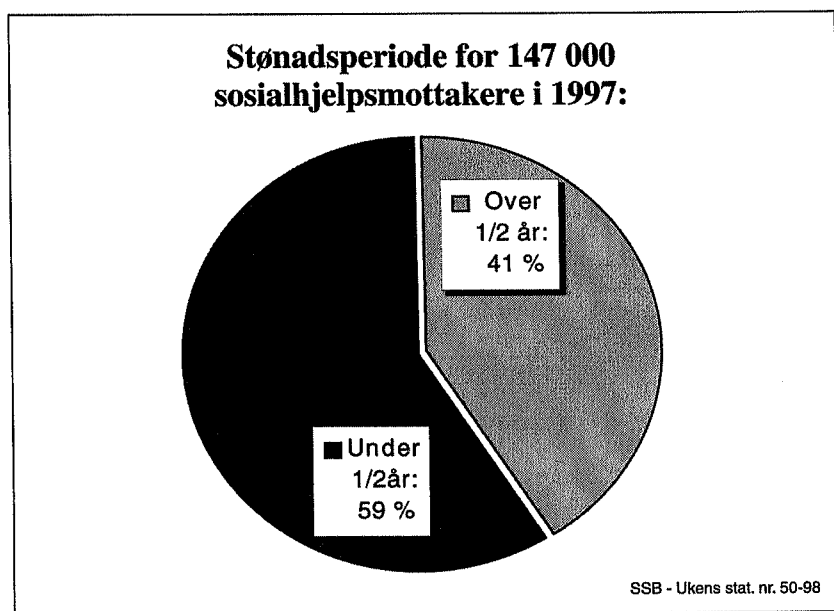
Kvinner fra minoriteter

For å unngå at kvinner fra fjernkulturelle minoriteter blir isolerte og faller utenfor samfunnslivet, trengs spesiell oppfølging og tilrettelegging. De må få egnede tilbud om barnetilsyn, så de kan delta i aktive tiltak på lik linje med menn. Norskopplæring med samfunnskunnskap – både for menn og kvinner, skal

fortsette til man har nådd et fastsatt målbart nivå, uten å være begrenset av et øvre timetall. For at våre nye landsmenn og -kvinner skal få en god start og føle at de trengs i sitt nye hjemland, må undervisningen i norsk starte snarest mulig etter at de kommer til bosettingskommunen.

Sosialhjelpsmottakere

Et hovedprinsipp for våre støttetiltak skal være at de må gi bedre hjelp til selvhjelp. Tidlig innsats er avgjørende for å unngå at en varig passiv klientsituasjon blir resultatet. Det er nødvendig å få ned tida det tar før man finner ut hvilke aktive tiltak som langvarige sosialhjelpsmottakere skal overføres til. Vi trenger en ryddeaksjon for hurtigere å få avklart hva som er sosialhjelpsmottakernes situasjon og muligheter. Her må innsatsen samordnes bedre, slik at saksbehandlingstida kan bli kortere og tiltakene mer vellykkede. De skal bygge på tillit til at folk ønsker å bli selvhjulpne og stå på egne bein.

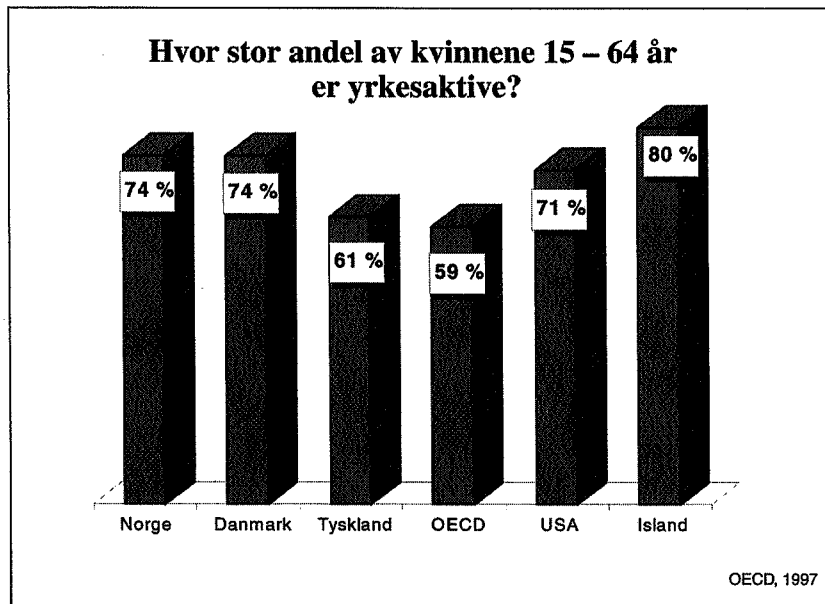
Fra deltid til heltid

Alle som ansettes i helse- og omsorgssektoren bør som hovedprinsipp få tilbud om hele stillinger. Vaktordninger og turnuser må omorganiseres, slik at vi får færre deltids- og flere heltidsstillinger. Langt flere som i dag jobber deltid, bør kunne ta fagbrev i omsorgsfag etter den såkalte paragraf 20-ordningen, og kvalifisere seg til nye heltidsstillinger. For å bidra til at kommunene gjør mer med dette, vil vi innføre et tidsavgrenset stimuleringsbidrag pr person i pleie- og omsorgsfag som går fra deltid til heltid. Videre vil det være en viktig fagligpolitisk oppgave å arbeide for at de som jobber deltid innen andre fagområder i privat og offentlig sektor, skal ha verdige lønns- og arbeidsvilkår og mulighet for heltidsarbeid.

Rettferdig fordeling av tid

Knapphet på tid preger livssituasjonen til mange mennesker. Særlig trenger yrkesaktive småbarnsforeldre og barn mer tid sammen for å få en god og trygg hverdag. Samtidig hviler hele vår velferdsbygging på at flest mulig deltar i lønnsarbeid, og dermed gjennom skatt og avgifter yter sin andel til fellesskapet.

Våre tiltak for å skaffe småbarnsforeldre mer tid til barna må gjøre det enklere for dem å delta i yrkeslivet, slik foreldrepermisjon og full barnehagedekning gjør. I samarbeid med partene i arbeidslivet vil vi tilpasse utvidelsen av foreldrepermisjonen både til situasjonen på arbeidsmarkedet og den økonomiske utviklingen i årene som kommer.

Foreldrepermisjon

Innenfor rammen av en ansvarlig og langsiktig økonomisk styring skal foreldrepermisjonen bygges ut steg for steg, slik vi har gjort det siden starten for vel tjue år siden. Målet er at den gradvis skal fordobles til to år med 80% lønnskompensasjon – tilsvarende 84 uker med full kompensasjon.

Fedres uttak av foreldrepermisjon

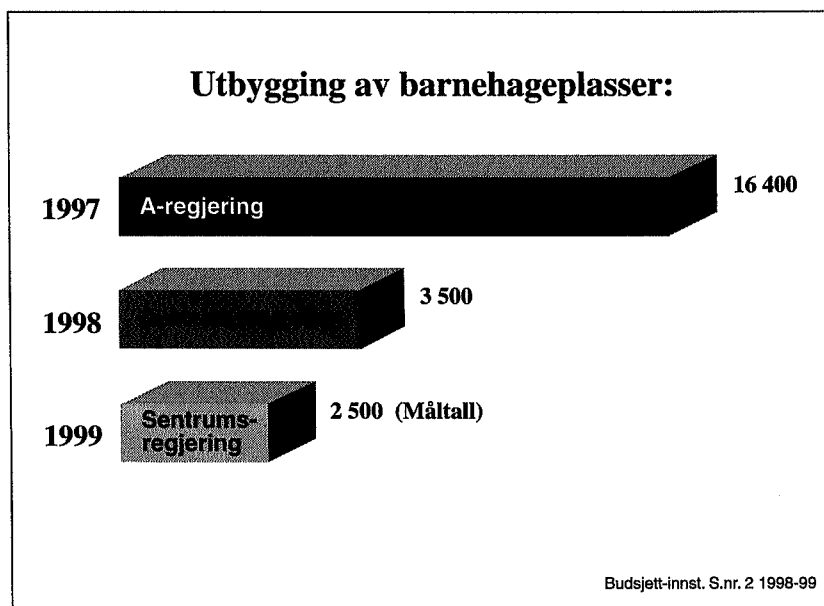
En viktig intensjon er at det skal bli vanlig for menn å ta ut foreldrepermisjon på lik linje med kvinner. I takt med en gradvis utvidelse av permisjonen går vi inn for å øke antallet uker som forbeholdes faren – i første omgang fra fire til åtte uker. Når ytterligere ett år foreldrepermisjon er innført, må målet være at hver av foreldrene i framtida tar ut minst 25% av permisjonen. For å legge bedre til rette for dette, bør fedrene få selvstendige opptjeningsrettigheter til fødselspenger ut ifra egen stilling.

Foreldre-tidskonto

Det er ikke bare mens barna er i sine første leveår at familiene trenger mer tid sammen. Vi vil at foreldrene skal kunne ta ut foreldrepermisjonen på forskjellige måter helt opp til barna er ti år. Det vil si at de får en tidskonto som kan tas ut fleksibelt i denne perioden. Foreldrene skal dermed kunne velge å bruke større deler av permisjonen på å være sammen med barna i deres skoleferier, på å følge opp barna i første eller senere skoleår ved å ta ut permisjon i form av redusert arbeidstid i en periode, ol.

Full barnehagedekning

For at alle barn skal ha like gode omsorgstilbud og for at foreldre skal kunne kombinere permisjon og arbeid, er full barnehagedekning en nødvendig forutsetning. Arbeiderpartiet har lagt fram planer og tiltak for å sikre at dette målet kan nås innen år 2000. For å unngå at høy egenbetaling skal hindre familier med vanskelig økonomi å ha barnehageplass, vil vi ved hjelp av inntektsgradert foreldrebetaling og søskenmoderasjon sørge for barnehage tilbud til en overkommelig pris. Det må være mulighet for fleksibel oppholdstid i barnehagene tilpasset foreldrenes og barnas situasjon, og betalingen bør stå i forhold til faktisk oppholdstid.

III. Fellestjenester gir utjamning

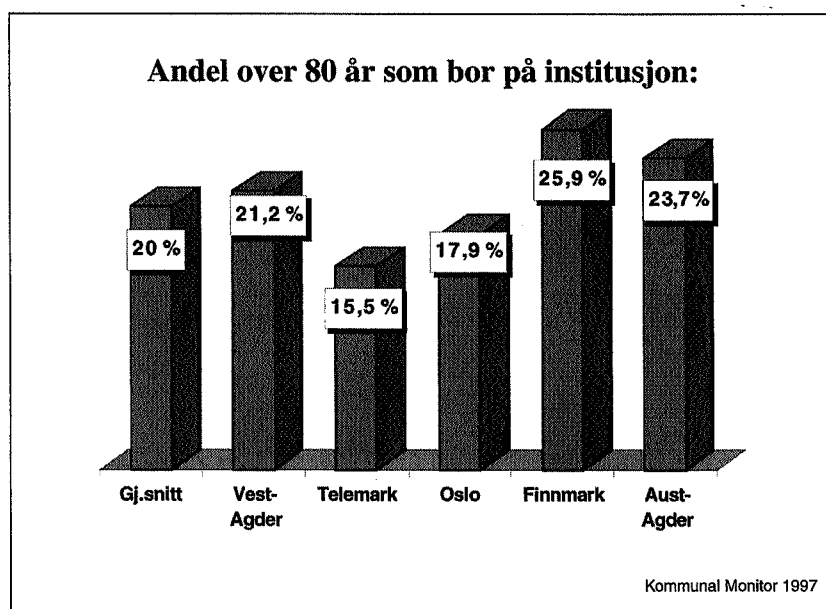
Tjenestelinja

Gode og tilgjengelige tjenestetilbud er vårt viktigste grunnlag for å sikre felles velferd og trygghet. Alle har behov for slike tilbud, enten de tjener lite eller mye.

Å forbedre tilgjengeligheten og kvaliteten på de offentlige tilbudene innen helse, omsorg og utdanning er vår største fordelingspolitiske utfordring. Det handler om å skaffe økonomisk rom for å ta i bruk de nye medisinske framskrittene, og om å sørge for at et økende antall eldre gis en trygg og god hverdag. På samme måte dreier det seg om å skape moderne og framtidsrettede undervisningstilbud, slik at alle kan gis mulighet til å utvikle sin kunnskap.

Det er i kommunene og fylkeskommunene at mye av den offentlige tjenesteproduksjon finner sted. Vi ønsker et rettferdig fordelingssystem mellom kommunene. Målet er å fordele slik at det kan gis et likeverdig velferdstilbud over hele landet. Inntektsfordelingen må ta hensyn til utgifter ved spredt bosetting, skoleskyss, barnevern, ambulansetjeneste, rusmiddelomsorg, psykiatri, antall innbyggere med fremmedkulturell bakgrunn, klimatiske forhold, samt utfordringer knyttet til teknisk sektor.

Våre fellestjenester vil ikke alene kunne forbedres og bygges videre ut ved hjelp av nye og store offentlige inntekter. Vi vil måtte omstille og vri ressursbruken mot å løse de viktigste utfordringene. Det er derfor nødvendig med strukturendringer i offentlig sektor for å sikre mer økonomiske og menneskelige ressurser til disse formålene. Statsadministrasjonen og det offentlige serviceapparatet må moderniseres. Forholdet mellom stat og fylkeskommuner må avklares for å fjerne unødvendig dobbelt administrasjon. Det må utvikles mer samordning og samlokalisering av trygde-, arbeids- og sosialkontorene, og av tilbudene innen eldre- og helseomsorgen. En nasjonal moderniseringskomite der arbeidstakere og brukerinteresser trekkes inn, bør oppnevnes for å bistå i et slikt arbeid.

Eldreplanen

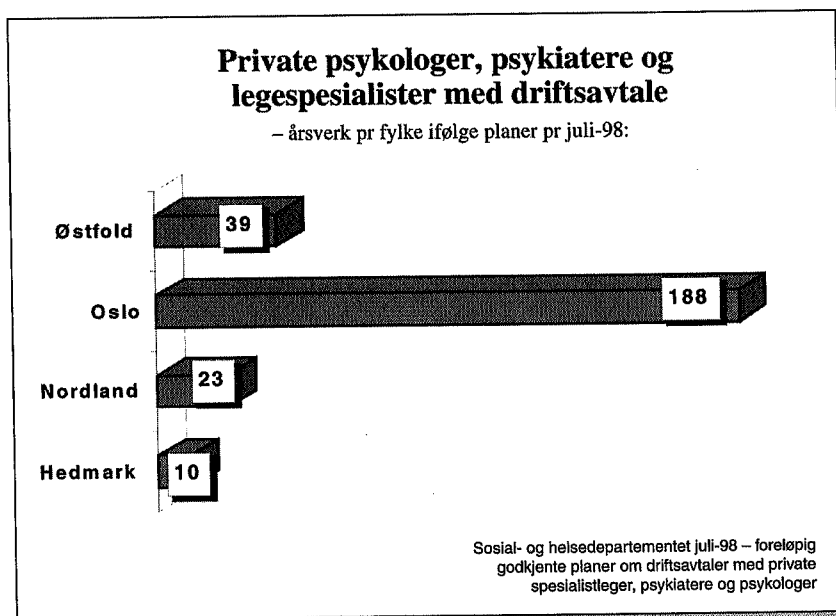
Vi vil sikre enerom til alle som skal bo på sykehjem og som ønsker det, ved å lovfeste kommunenes plikt til å tilby dette. For å sørge for oppfølging av eldreplanen vil vi øremerke penger til drift av tilbudene, og sette inn ekstra midler i de kommunene hvor eldreomsorgen er dårligst. Det skal også være en viktig kommunal oppgave å utvikle bedre tiltak og planer for rehabilitering av eldre pasienter. Tilbudet må i større grad tilpasses eldres ulike behov, når den enkelte kommune utformer sine tjenester. Herunder er det svært viktig å ta hensyn til at vi har en voksende gruppe eldre med innvandrerbakgrunn.

Kreftplanen

Kapasiteten når det gjelder lindrende strålebehandling for kreftpasienter skal trappes kraftig opp, så køene og ventetida kan gjøres minst mulig. Prøveordningen med mammografi-undersøkelser for å avdekke brystkreft blant kvinner i alderen 50-69 år, skal gjøres permanent og landsomfattende. Når dette er innført over hele landet og når utstys- og personellkapasiteten tilsier det, bør det i ett eller flere fylker igangsettes en prøveordning med mammografi-undersøkelser fra 40 år. Det skal også legges opp lignende masseundersøkelser for andre av de hyppigst forekommende kreftformer begge kjønn sett under ett.

Psykiatriplanen

Vi vil gjennomføre opptrappingsplanen 1999-2006 for psykisk helse, og i tråd med den legge opp til en styrking av alle ledd i tiltakskjeden. For å kunne gi rask hjelp i vanskelige situasjoner og drive aktiv fleksibel oppfølging, trenger vi flere døgnbehandlingsplasser for psykiatriske pasienter. Det skal derfor bygges vel to tusen slike plasser i distriktpsykiatriske sentra. For dem som må ha mer omfattende og varig behandling, skal opptrappingsplanen i alt gi ca fire hundre flere sykehusplasser, og om lag like mange nye og ombygde institusjonsplasser for barn og unge. Det må som en del av satsingen på psykiatri for hele befolkningen, legges spesiell vekt på at barn og unge får et helhetlig tilbud som er dem verdig. Herunder må antall akuttplasser økes, uten at dette går på bekostning av antallet heldøgns behandlingsplasser. Vernede arbeidstilbud må også utbygges som ledd i en samlet tiltakskjede for å sikre rehabilitering av mennesker med psykiske problemer.

Fordeling av privatpraktiserende spesialister

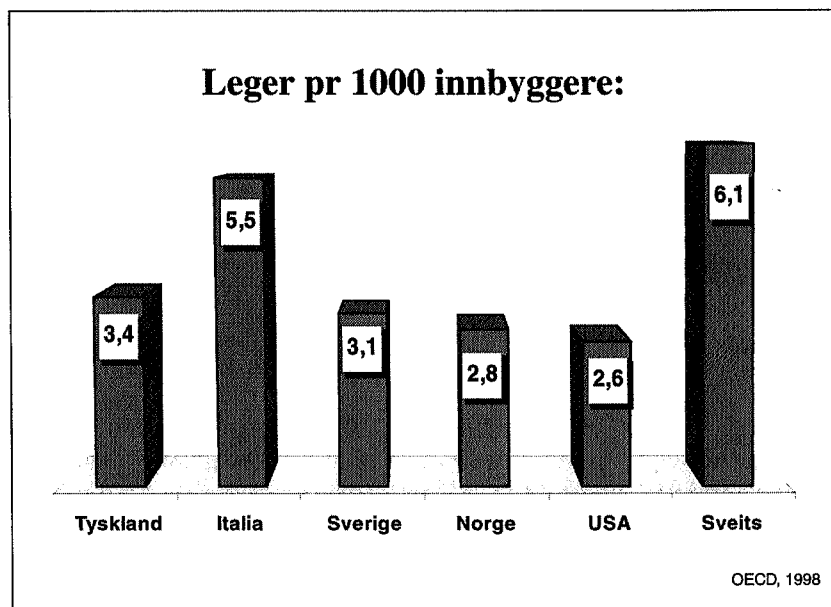
Private legespesialister, psykologer og psykiatere som inntil i år fikk refusjoner fra rikstrygdeverket, bør inngå i et solidarisk felles helsetilbud til beste for alle pasienter i hele landet. Derfor må den offentlige finansieringen av privatpraktiserende spesialister utvikles videre slik at de knyttes til sykehusene, og slik at det lages en norm for fordelingen av dem mellom fylkene. Dette bør ligge til grunn når det i framtida skal godkjennes nye fylkesplaner for driftsavtaler mellom fylkeskommunene og private spesialister.

Bedre ettervern

For å frigjøre sengeplasser, og forbedre kapasiteten ved den enkelte institusjon, må tilbudet om ettervern og oppfølging av psykiatriske pasienter prioriteres sterkere enn i dag. Pasientene skal ikke overlates til seg selv, uten avtale om oppfølging. Slik kan vi forebygge at mange blir såkalte svingdørspasienter, og forbedre pasientenes generelle livskvalitet. Videre er det viktig at pasientene blir motiverte til å trene seg opp til å komme tilbake til arbeid eller skole. Det koster samfunnet mindre å ha et godt utbygd ettervern, enn å ha pasienter innlagt på psykiatrisk sykehus, når dette ellers ikke er nødvendig av hensyn til behandlingen.

Sammensatte problemer og rusmisbruk

Når vi skal hjelpe personer som har sammensatte problemer og behov for omfattende hjelp, utfordres tjenesteapparatet på en spesiell måte. Ofte dreier det seg om kombinasjoner av psykiske lidelser, problemer med rusmisbruk, arbeidsledighet og vansker med å skaffe seg bolig, utdanning og en inntekt å leve av. Hjelpetiltakene må være godt samordnet, ellers vil ofte ett tiltak fra en offentlig etats side, ikke føre fram alene. For å hjelpe dem med sammensatte problemer bedre og unngå at de blir såkalte gjengangerklienter, trengs mer forpliktende samhandling mellom berørte etater. Den må bygge på at det helhetlige ansvaret for behandling og oppfølging legges til kommunen, og at dette samordnes ett sted. Det søkes innført en enhetlig praksis for å gi personer med rusmisbruksproblemer en oppfølging og behandling som er rask og så riktig som mulig, ut fra en medisinsk sakkyndig vurdering. Videre må det legges opp tiltak for barn og unge som lever i rusbelastede hjem, slik at de får et trygt og fullverdig liv.

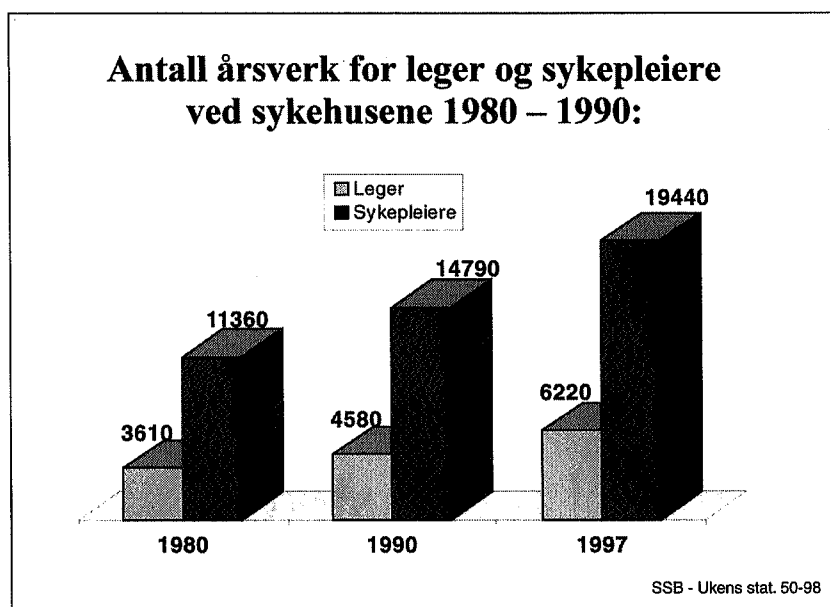
Fastlege-reformen

For å gi alle større trygghet og lik adgang til legehjelp når de trenger det, vil vi gjennomføre fastlege-reformen. Den skal gi alle rett til å få sin faste lege, fortrinnsvis innen egen kommune. Det må settes inn flere tiltak for å sikre nok allmennlegeressurser i alle deler av landet, slik at gjennomføringen av fastlege-

reformen kan bli vellykket. Vi vil ha vurdert muligheten for at turnusleger får en 6 måneders bundet arbeidsperiode i det distriktet de har hatt sin turnustjeneste. Vi vil også ha en raskere utbygging av telemedisin, så flere inngrep og operasjoner skal kunne utføres ved lokale helseinstitusjoner i distriktene.

Sykehusenes organisering

Sykehus og helseinstitusjoner står overfor store utfordringer, som krever bedre ressursbruk og mindre profesjonsstrid. Målet er sykehus som bedre lever opp til oppgaven om å sette pasienten først. Ansvar et må ikke kunne skyves fram og tilbake mellom folkevalgte organer og sykehusene. For å få til omstillinger må myndighet og ansvarsdeling mellom folkevalgte og sykehusledelse gjennomgås på nytt. På begge nivåer er det behov for klarere lederroller med tydeligere resultatansvar og beslutningsmyndighet, og særlig må sykehusledelsens ansvar overfor de politiske myndigheter klargjøres. Innad i sykehusorganisasjonen må lederrollene også bli tydeligere ved at det skal være én leder på alle nivåer. Samtidig må den politiske styring være konsentrert om å fastlegge rammene og styringsmålene for sykehusene gjennom behandling av budsjett, planer og resultatrapporter. Alternative organisasjonsformer for sykehusene bør også gjennomgås. En mulighet som vurderes i enkelte fylker er organisering av sykehus og andre større helseinstitusjoner som fylkeskommunale og kommunale foretak. I arbeidet med dette trengs en nasjonal vurdering av ulike organisasjonsformer. Disse må drøftes i lys av om de kan virke uheldig inn på bl a regionansvaret og andre oppgaver som sykehusene har utover sin rolle som fylkessykehus.

IV. Alle må få del i kunnskapen

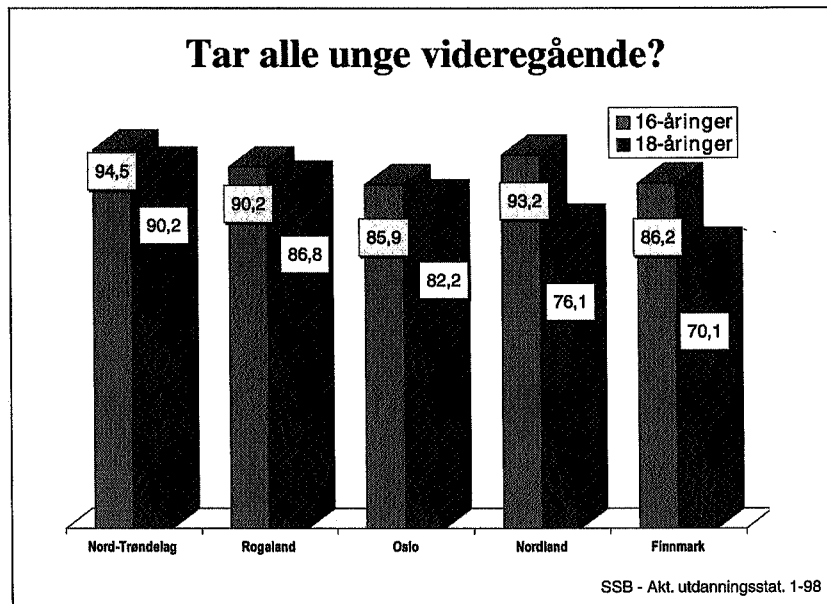
Forbedring av skolen

Kunnskap blir i økende grad den mest avgjørende faktor i samfunnsutviklingen. Etter hvert som kunnskapsspiralen går fortere rundt, blir forskjellene større på dem som henger med, og dem som ikke gjør det – og på dem som lykkes med sine utdannings- og karrierevalg, og dem som ikke gjør det.

For at alle skal bli i stand til å møte utfordringene i kunnskapssamfunnet, har vi gjennomført omfattende utdanningsreformer i løpet av nittitallet. Vi har økt kapasiteten i utdanningssystemet, og skapt bedre muligheter for alle. Nå er det tid for å sette fokus mer på kvaliteten i skolen. Den kan best utvikles innenfor enhetsskolens ramme – ved at vi satser videre på likeverdige utdanningsmuligheter for alle uavhengig av bosted, sosial bakgrunn, kjønn, etnisk tilhørighet og funksjonsnivå.

Tilstandsrapport om kvalitet i skolen

Som grunnlag for å utvikle skolen kvalitativt, vil vi gå inn for at det utarbeides en bred tilstandsrapport om norsk skole. Her skal innhold, resultater, kvalitet på undervisningen, skoleledelse, likestilling, etter- og videreutdanning for lærere, fysisk forfall og forskjeller mellom skolene vurderes i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. For å utarbeide rapporten og gi anbefalinger om oppfølging, foreslår vi at det opprettes et nasjonalt skoleutvalg.

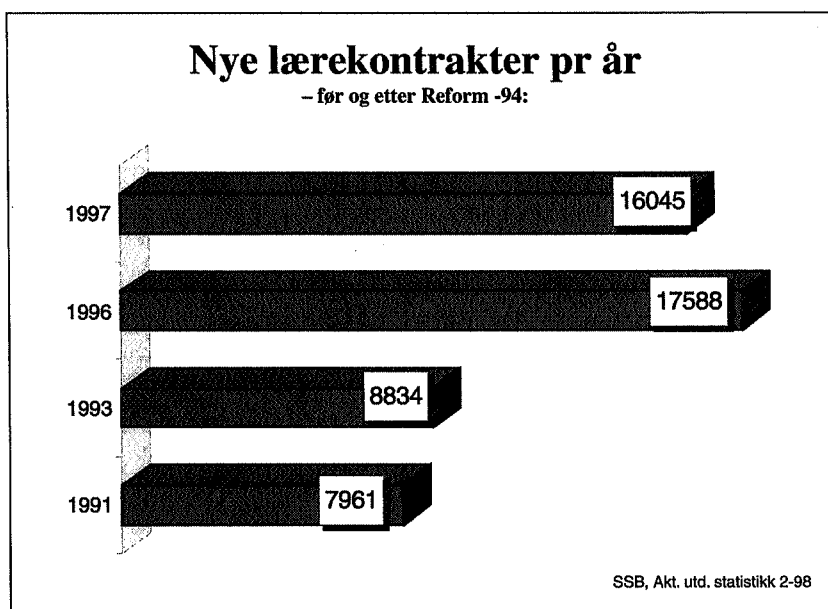
Forbedringer av Reform-94

Utformingen av teoridelen innen Reform 94 gjør det vanskelig for en del elever å henge med. Dette svekker i praksis den lovfestede retten til en plass i videregående skole. Samtidig vet vi at framtidens fagarbeidere vil trenge en bred basis både yrkes- og allmennteoretisk. Vi vil derfor gjennomgå hvordan teori og praksis innen yrkesfaglige kurs kan kobles på nye og bedre måter, slik at frafallet blir mindre –

og elevenes utbytte større. I den videre utvikling av Reform-94 bør de små håndverksfagene vies særlig oppmerksomhet, slik at en tar vare på fag som både er tradisjons- og kulturbærende. For å redusere elevenes bokutgifter vil vi etablere en utlånsordning for skolebøker knyttet til den enkelte videregående skole.

Fagopplæring i IT

Vi går inn for en egen fagopplæring i informasjonsteknologi (IT) ved de yrkesfaglige studieretningene i videregående. Slik kan vi få mange nye lærlingeplasser i et fag hvor det er stor mangel på arbeidskraft, og hvor behovene i framtida vil øke. Målet for opplæringen skal være at elevene får kompetanse i drift av dataanlegg, slik at de blir kvalifiserte til å jobbe med daglig brukerassistanse på arbeidsplasser med PC-brukere. Ved opptaket til yrkesfagkursene i IT skal det legges vekt på at jenter ikke blir underrepresentert.

Data i skolen

For at alle unge skal kunne møte samfunnets og yrkeslivets krav om bruk av data, trengs en bredere satsing innenfor hele skoleverket. Vi vil sikre at alle elever får lære seg å anvende informasjonsteknologien til å søke og bruke informasjon. Dersom det utvikler seg store forskjeller i elevenes tilgang på datautstyr, vil dette i neste omgang skape nye ulikheter i samfunnet. Derfor skal PC-tettheten pr elev og lærer i grunnskolen økes og skolebibliotekene rustes opp, slik at alle elever får gode muligheter til å bruke data når de gjør sine hjemme-oppgaver.

Skolefritidsordningen

Vi vil at det skal fastlegges rammer for skolefritidsordningen som kan sikre at kvaliteten på tilbudet blir mer likeverdig i hele landet. Det betyr at foreldrebetalingen bør utformes slik at ikke noen barn holdes borte på grunn av økonomiske forhold. Det må også sikres at funksjonshemmede barn og andre med særlige behov for omsorg og tilrettelegging, kan delta. Skolefritidsordningen må, sammen med den øvrige skoledagen, gi et tilbud som minst dekker en normalarbeidsdag for foreldrene.

Arbeidsmiljø for elever og studenter

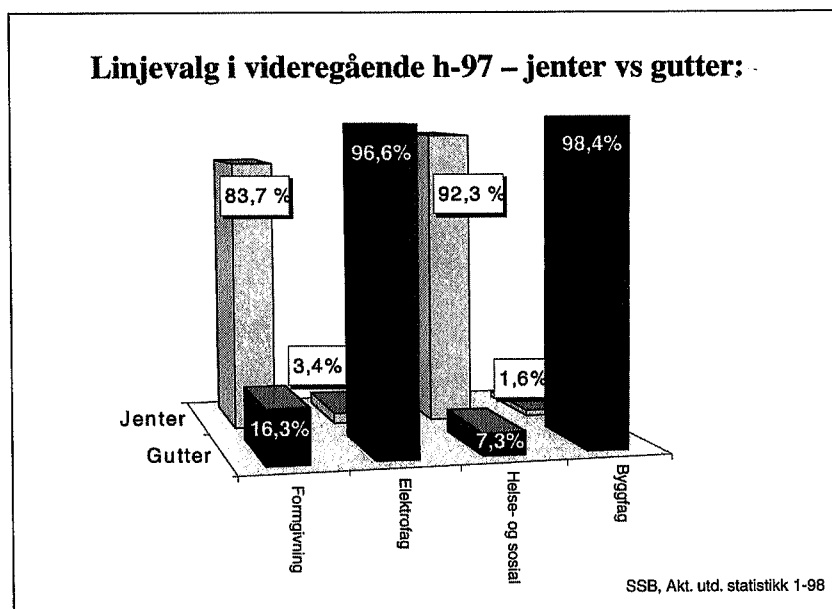
Vi trenger bestemmelser i lovverket som kan ivareta det fysiske arbeidsmiljøet for elever og studenter – i tråd med bestemmelser som gjelder for arbeidstakere. Det må også foretas en kartlegging av den faktiske situasjonen vedrørende inneklimaet i skolene. Deretter skal det utarbeides en handlingsplan med tidsfrister. For å sikre et godt løpende vedlikehold av skolene i framtida, er det viktig å understreke kommunenes ansvar for dette. Elevene bør fra 8. klasse av kunne velge sitt elev-verneombud som deltar i skolens arbeidsmiljøutvalg, når dette behandler saker som angår elevene. Mange elever i videregående skole er borteboende. Det er viktig at disse har et godt nettverk og et sosialt miljø. Det bør derfor vurderes tiltak for å sikre dette, særlig i tilknytning til internater ved videregående skoler.

Skolehelse- og PP-tjeneste

Det er ved forebyggende arbeid vi best kan fremme god helse og økt levealder i hele befolkningen. I ungdomstida dannes mye av den enkeltes levemåte og livsstil, og desto mer viktig blir forebygging av rusmisbruk og psykiske lidelser. Undersøkelser viser at minst en tredjedel av elevene i videregående skole ikke får tilbud om helsetjenester. Derfor trenger vi en bedre skolehelse- og helsestasjonstjeneste. Samtidig må den pedagogisk-psykologiske (PP-)tjenesten utvikles, slik at den tidlig kan forebygge psykososiale problemer, og på den måten motvirke psykiske lidelser og rusmisbruk. Fagpersoner i tjenesten må inneha en kompetanse hvor det legges vekt på å se den enkelte elevens problemer i et helhetsperspektiv. Tilpassede skoletilbud der teori og praksis er bedre knyttet sammen ut i fra elevenes behov, kan være til stor hjelp for den enkelte, og bli et viktig ledd i det forebyggende arbeidet.

Tradisjonelle yrkesvalg

Når vi fortsatt har utpregede manns- og kvinneyrker henger dette sammen med at ungdom stadig gjør kjønnspregede utdanningsvalg. Det trengs en lovendring som åpner for moderat kjønnskvoltering for jenter som vil ta guttepregede fag med stor søkermengde, og som for øvrig er kvalifisert – og for at tilsvarende kan skje med gutter som søker jentefag. En rekke andre tiltak som elevrådgivning og mer aktiv forberedelse til arbeidslivet vil også kunne bidra til at flere velger utradisjonelt.

Etter- og videreutdannings-reformen

For bedre å fordele kunnskap til alle og møte framtidens kompetansekrav, trenger vi en bred etter- og videreutdannings-reform. Den skal gi alle voksne nye sjanser og større muligheter til å realisere egne ønsker og evner. Dette kan dreie seg om opplæring knyttet til den jobben man har, eller utdanning som åpner et nytt yrkesløp.

Skal vi få rom for denne omfattende reformen, må den prioriteres av alle parter og bli en sentral del av solidaritetsalternativet. Dersom det vises moderasjon og kollektiv fornuft ved lønnsoppgjørene, vil vi at staten sammen med partene i arbeidslivet skal sette av penger i utdanningsfond. Her skal den enkelte arbeidstaker ha rett til støtte til etter- og videreutdanning ut ifra rettigheter som opparbeides.

Rett til utdanningspermisjon

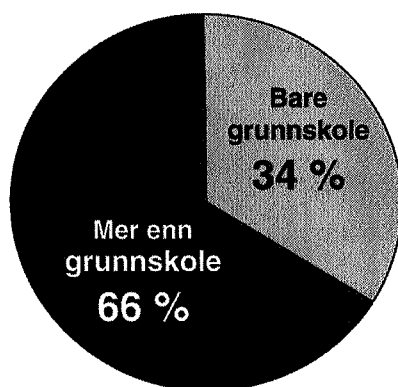
Det må lovfestes en individuell rett til utdanningspermisjon på inntil tre år. Den skal bygge på at man har stått i minst like lang tid i arbeidslivet, og sikre likebehandling av alle arbeidstakere. Alle som får innvilget utdanningspermisjon, vil kunne søke Statens lånekasse om lån og stipend. Dette må også gjelde selvstendig næringsdrivende og arbeidsgivere som vil øke sin kompetanse. Regelverket og rammene til lånekassa skal gjennomgås, så de blir bedre tilpasset behovene til voksne som tar etter- og videreutdanning.

Paragraf 20-ordningen

Ofte vil det være aktuelt for dem uten videregående å ta fagbrev etter den såkalte paragraf 20-ordningen. Allerede i dag avlegges vel halvparten av alle fagbrev på denne måten. Ordningen gir arbeidstakere som har minst 25% lengre praksis i faget enn vanlig læretid, en god mulighet til å dokumentere sin kompetanse og kvalifisere seg videre. Den må utvikles som en viktig del av etter- og videreutdanningstilbudet. Når paragraf 20-ordningen tilpasses læreplanene innen Reform 94, må ikke kravene om felles allmenne fag utformes slik at ordningens intensjoner undergraves. Det må også unngås at manglende kapasitet i fylkenes fagnemnder blir en flaskehals når det gjelder muligheten til å avlegge fagprøver.

Hvor mange voksne har bare grunnskole?

265 000 av dem vil ta videregående

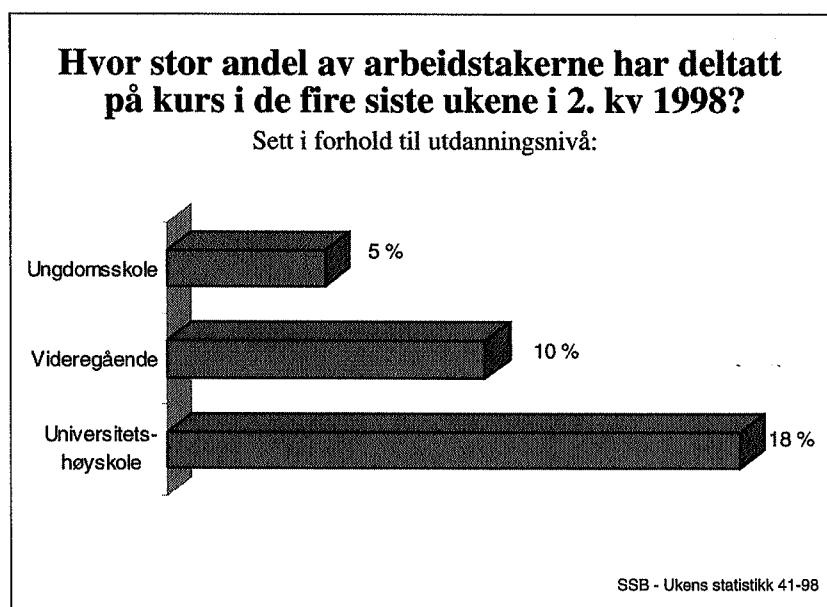
Buer-utv. og SSB

Anerkjennelse av realkompetanse

Vi vil etablere bedre ordninger for dokumentasjon av realkompetanse, slik at de som har relevant yrkeserfaring og annen bakgrunn som bør telle med, f.eks. omsorgsansvar, kan tilbys utdanning på høyere nivå. I dag fungerer opptaksreglene ofte slik at de gir for lite anerkjennelse til den realkompetansen som voksne har. For innvandrere kan slike vurderinger ofte bli særlig omfattende. Det trengs en sentral rådgivende instans som kan bistå de enkelte utdanningsinstitusjonene med å vurdere om søkerens kompetanse er likeverdig i forhold til formell utdanning.

Høgskolenes og universitetenes rolle

For å bidra til et godt og bredt tilbud til dem som vil ta etter- og videreutdanning, må de høyere utdanningsinstitusjonene i framtida prioritere dette sterkere. Hele utdanningssystemet må starte en prosess der regler, studieplaner, pedagogiske metoder, fjernundervisning via data, mm utvikles for å møte utfordringene i etter- og videreutdannings-reformen. Utdanningsinstitusjonene må søke å legge opp sine faglige rammeplaner slik at de gir mennesker i ulike livs- og studiesituasjoner gode muligheter for å delta. Det må legges opp et nært samarbeid med studieforbundene, folkehøgskolene og andre aktuelle aktører om å skape relevante tilbud. Dette vil bli en av de mest omfattende og dyptgripende omstillinger som det samlede utdanningssystemet har vært igjennom. Under denne prosessen bør universitets- og høyskolesektoren ivaretas, slik at fagtilbud, undervisning og forskning kan holde en god og tilfredsstillende kvalitet.

V. Likeverdige muligheter i hele landet

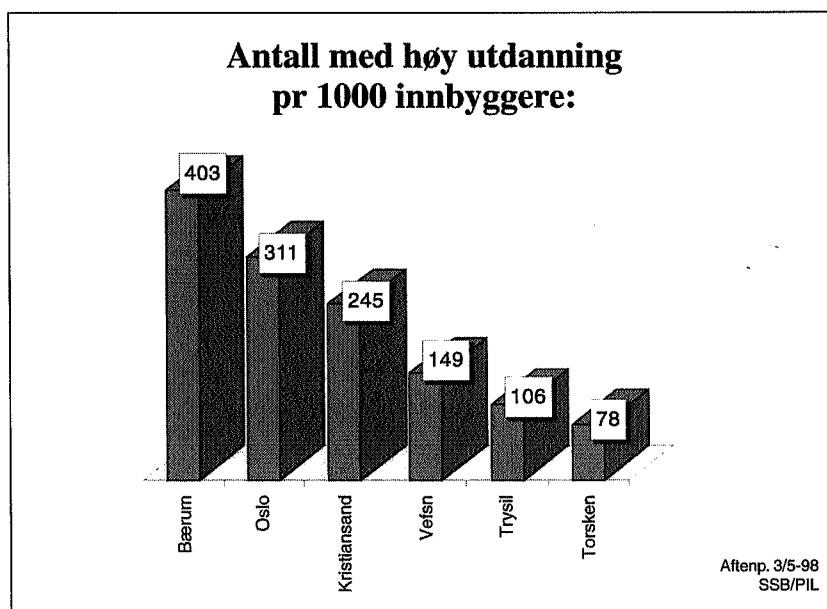
Sterke kunnskapsbaserte distrikter

Vi vil sikre likeverdige muligheter i hele landet. Å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret skal være en hovedsak i fordelingspolitikken. Vi vil bygge videre på vekstkraftige sentra regionalt og lokalt, og plassere viktige institusjoner, utdanningstilbud og arbeidsplasser i distriktene.

For å følge opp dette vil vi utvikle nye samarbeidsformer og regionsprogrammer med egnede tiltak ut ifra lokale behov og ressurser. Det fins store muligheter for å skape en stadig bredere virksomhet i regionene på basis av informasjonsteknologi, kunnskapsbygging, nettverk i næringslivet og fornyet satsing innen primærnæringene. Oppbygging av en framtidsrettet infrastruktur er i det hele tatt av avgjørende betydning for utvikling av distriktene.

Regionalt og lokalt samarbeid

Å utvikle sterke, kunnskapsbaserte distrikter krever samordning av virkemidler på regionbasis. Alle fylker bør lage regionale utviklingsprogrammer der utdanningstilbud, bedriftenes kompetansebehov, næringsstøtte, tjenestetilbud, arealplaner og samferdsel ses i sammenheng. Dette vil føre til etablering av nettverk og samarbeidsmiljøer som kan fremme nyskaping, forskning, investeringer, tilgang på kvalifisert arbeidskraft og økte markedsandeler. Samarbeidet bør også omfatte aktiv deltakelse i EU's grenseregionale programmer for næringsutvikling, som omfatter fylkene langs grensene til Sverige, Finland og Russland.

Mer høyere utdanning i regionene

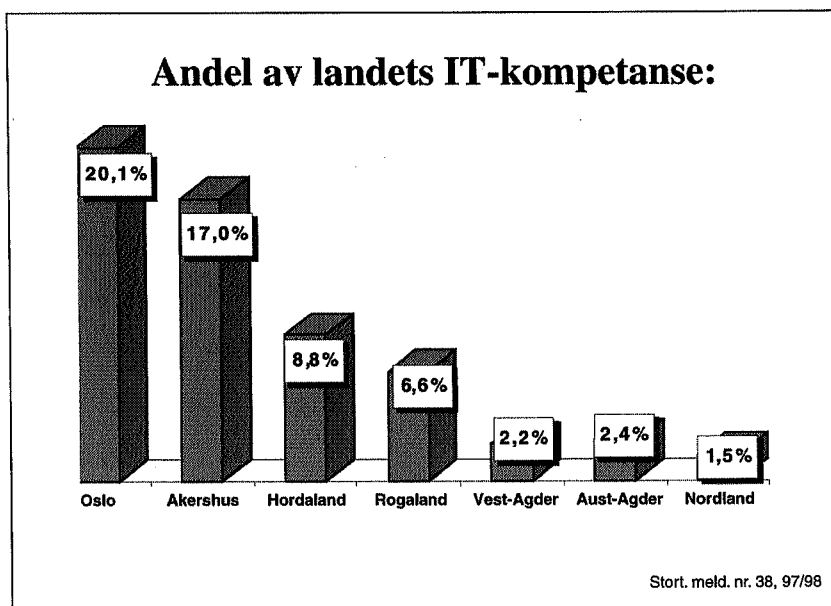
Regionsentra med tilbud om høyere utdanning gjør det mer attraktivt å bli værende i distriktene. Flere desentraliserte studiesteder innen høyere utdanning skal utvikles i alle deler av landet, slik at hver av de 26 høyskolene får ansvar for minst ett lokalt eller regionalt tilbud. Innen tildelingssystemet bør det tas rimelig hensyn til dette. Også universitetene må gi desentraliserte tilbud ved å utvikle og gi adgang til «elektroniske klasserom» eller fjernundervisningstilbud. Personer som ikke har anledning til å flytte, eller ikke ønsker å bo et annet sted, vil nyte godt av disse tilbudene. Erfaringen viser at særlig voksne kvinner er sterkt representert blant studenter som benytter seg av desentraliserte studietiltak.

Norgesnett

Utviklingen av høyere utdanning i distriktene er nært knyttet til Norgesnett. Dette skal gjøre at høyere utdanning og forskning i hele landet kan fungere sammen som et integrert system med sterke enheter og tette forbindelseslinjer. I Norgesnett blir den enkelte utdanningsinstitusjon tildelt sine satsingsområder og knutepunktfunksjoner. Hver og én av dem skal ligge i front på sitt felt når det gjelder fjernundervisning og bygging av kunnskapsbaser på datanettet.

Kortere avstander for bedriftene

Når det som selges ofte er kunnskap og informasjon – og når dette kan sendes over de elektroniske motorveiene, betyr det ikke så mye om bedrifter ligger i utkantene eller i sentrale strøk. Vi vil ta initiativ til en nasjonal handlingsplan for hvordan ny teknologi kan gi grobunn for arbeidsplasser i distriktene. Statens nærings- og distriktutviklingsfond og Eksportrådet skal drive nettverksprogram for å styrke mindre bedrifters bruk av datateknologi. De offentlige ressursene som brukes på utviklingsvirksomhet overfor små og mellomstore bedrifter, skal i større grad konsentreres om å ruste dem opp til å møte en åpen økonomi ved å knytte seg til internasjonale nettverk.

Kunnskapsbaserte jobber

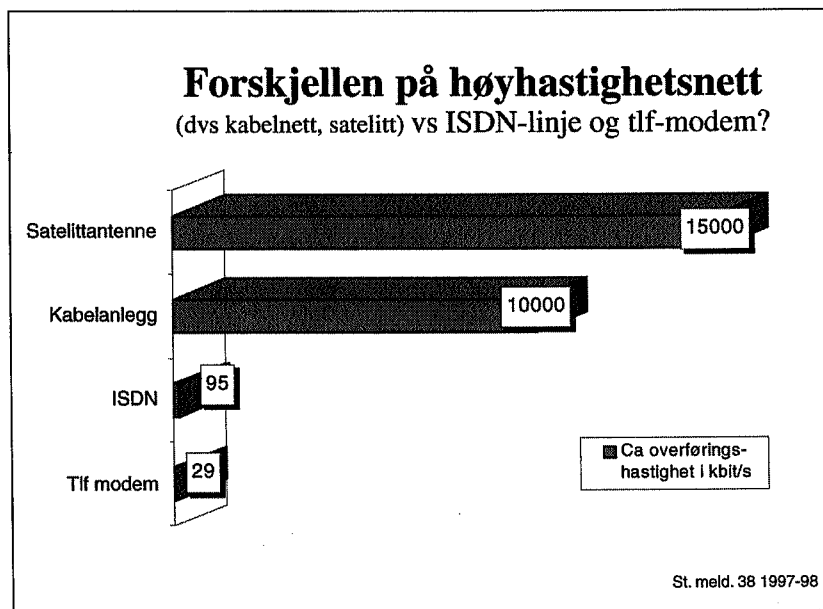
Flere unge med høyere utdanning vil søke jobb i utkantene etter hvert som det utvikles mer lokalt kunnskapsbasert næringsliv. For at bedriftene skal kunne bygge opp den kompetanse de har behov for, vil vi innføre likebehandling av alle typer utgifter til utdanning og opplæring for de ansatte. Det vil si at utgifter til etter- og videreutdanning bør bli fradragsberettiget på linje med utgifter til å opprettholde kompetanse og holde seg faglig ajour. Rekruttering av godt kvalifisert arbeidskraft kan også sikres av bedriftene selv – ved at de samarbeider om opplæringsringer og på den måten kan tegne flere lærlingekontrakter.

Hjemmekontorer og fjernarbeid

Bruk av IT gjør arbeidstakere mindre avhengige av å være fysisk tilstede i virksomheten de jobber for. Dermed øker antallet som jobber på hjemmekontorer eller fjernarbeidsplasser med direkte linjer til arbeidsstedet. Noen kommuner har begynt å tilrettelegge for dette ved å lage grendehus med avansert IT-tilknytning, der fjernarbeidere kan få tilhold og brukerstøtte. Ved tildeling av midler til kommunale næringsfond bør planer om slik tilrettelegging bli ett av kriteriene.

Landsdekkende elektronisk motorvei

For å skape et allsidig jobb-, utdannings- og fritidstilbud i distriktene, trenger vi å utvikle et landsdekkende høyhastighets IT-nett eller en elektronisk motorvei i hele landet. Kostnadene for brukerne i utkantene må jammes ut, slik at de ikke blir for høye. For å sikre utviklingen av et slikt likeverdig høyhastighetsnett i hele landet, er det behov for at et nasjonalt styringsorgan driver løpende oppfølging og planlegging på landsbasis.

Likeverdige muligheter også i storbyene

Det må skapes likeverdige muligheter for alle som bor i storbyene. I enkelte sentrale strøk er flere kommuner vokst sammen til felles bo- og arbeidsmarked med felles transportsystem. Vi går inn for en politikk for storbyregionene som sikrer rettferdig fordeling, et godt miljø og trygghet for liv og helse, og som tar høyde for de nye utfordringene som utviklingen i storbyene reiser. Viktige faktorer her er styrking og samordning av kollektivtransporten, miljøtiltak, samlet areal- og transportplanlegging, boligbygging, utbygging av utdanningstilbudet, av helse- og sosialtilbudet, felles næringsplanlegging, samt sterk innsats for integrering. Samlet styring av utviklingen i storbyregionene er en sentral forutsetning for å lykkes.

Kvinner i distriktene

Det er fortsatt en ganske sterk overvekt av menn i en god del distriktskommuner. Vi trenger en særskilt utkantstrategi rettet mot kvinner som skal omfatte blant annet bygdeutviklingsmidler, etableringsstøtte, støtte til å starte bedriftsbarnehager, desentralisert undervisning, og større mulighet til både grunntutdanning og etter- og videreutdanning via fjernundervisning. Intensjonene om en sterkere kvinneprofil i SND-ordningen må følges opp i den faktiske næringspolitikken. Vi vil bruke etableringsstipend og nettverkskreditt for å stimulere til at flere etablerere går sammen i en gruppe, garanterer for hverandre, støtter opp om hverandre og lærer av hverandre underveis. Videre er det viktig å styrke kvinners adgang til landbruks- og fiskerinæringene, blant annet gjennom mer målrettet virkemiddelbruk og en likestillingspolitisk gjennomgang av lovverket på disse områdene.

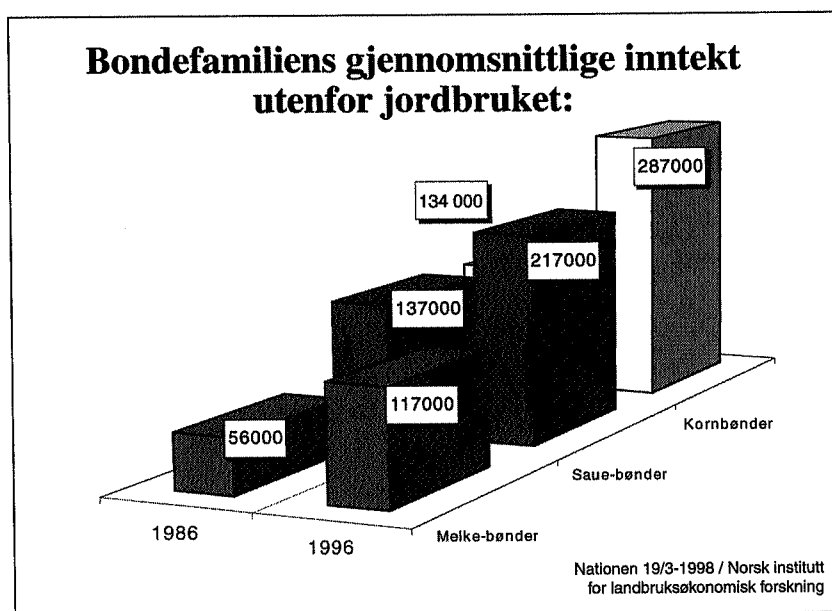
Nye muligheter i primærnæringene

Fordelingen innen landbruket er bedre enn før. Utkantene har opprettholdt eller styrket sin andel av den totale landbruksproduksjonen. Vårt mål er å opprettholde et aktivt, levende robust og miljøvennlig landbruk i hele landet, samtidig som heltidsbonden skal prioriteres.

Innen fiskerinæringen er bærekraftig forvaltning en forutsetning for at vi i nåtid og framtid skal ha fiskeressurser å fordele. Dette er et arbeid som må pågå hele tiden, og som omfatter både nasjonale og internasjonale avtaler og reguleringer. Blant annet trenger vi forpliktende samarbeid med russerne for å sikre torskebestanden i Barentshavet.

Bedre fordeling innen jordbruket

Vi vil fortsette å styrke jordbruket slik at kostnader og subsidier etter hvert kan reduseres. Inntekt fra jobber utenfor jordbruket må i større grad bringes inn i forbindelse med støtte-ordninger og overføringer. Det trengs også endringer av konsesjonsloven, odelsloven og bo- og driveplikten for i større grad å gjøre lovverket til et verktøy for å hindre at gårdsbruk blir liggende brakk, for å bidra til å sikre bosetningen i distriktene og for å gi andre som ønsker å kjøpe og drive gård, større muligheter. Særlig bør odelsloven strammes inn, uten at likestillingen svekkes, og konsesjonsloven endres så størrelsen på jordbrukseiendommer som det kan kreves konsesjon for å kjøpe, økes fra dagens grense på fem mål. For å oppnå en riktigere fordeling av landbruksoverføringene, vil vi også vurdere å stille krav om at omsetningsnivået til mottakerne av støtte må være større enn grunnlaget for registrering i merverdi-registeret.

Fagbrev i landbruk

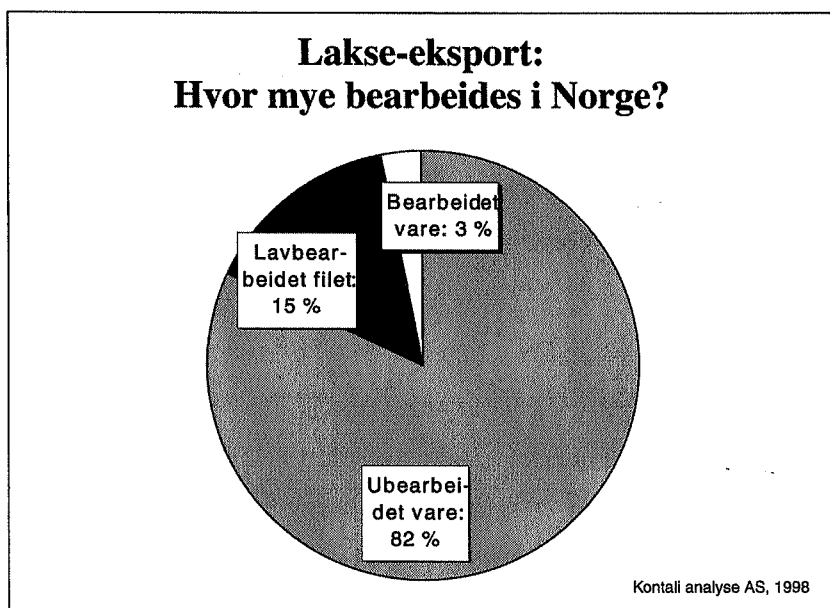
Vi vil vurdere å innføre et tilbud om fagbrev i landbruket. Ved en slik ordning kan vi sikre tilgang på arbeidskraft og god kvalitet på norske landbruksprodukter, og dermed gjøre landbruket mer konkurransedyktig. Dette er igjen viktig for bosettingen i landbrukskommuner.

Fiskerier og videreforedling

Vi vil arbeide for å etablere en havnestruktur som er tilpasset behovene i fiskerinæringen i de forskjellige landsdelene, og som er basert på bedre samarbeid mellom kommuner, fylker, stat og næringsliv. Den største muligheten for vekst i norsk fiskerinæring ligger i å øke bearbeidingsgraden og skape mer videreforedling, særlig basert på oppdrettsproduksjon. For å trygge bosetting og helårig sysselsetting i kyst-Norge, trenger fiskeriindustrien forutsigbar tilførsel av råstoff, som gir grunnlag for mer stabil videreforedling. Strukturen i fiskerinæringen må være tilpasset ressursgrunnlaget, og fiskeriforskningen prioriteres, slik at vi får et godt vitenskapelig grunnlag for en bærekraftig forvaltning av ressursene. Spesielt viktig er det å finne fram til metoder som effektivt kan stoppe uttak av småfisk og yngel. Det må også understrekes at salgslagenes rolle i forvaltningen er helt avgjørende for å ha kontroll med ressursuttaket.

Havbruksnæringens muligheter

Norsk havbruksnæring har store muligheter for stabil og langsiktig vekst, og for slik å bidra til varig verdiskaping og sysselsetting i kystkommunene. En videre utvikling av næringen er avhengig av at forholdene legges til rette ved at nødvendige sjøarealer for oppdrett sikres, og ved at innsatsen når det gjelder nye arter økes. Vi vil gjennomføre et eget næringsutviklingsprogram for å fremme forskning, produktutvikling og større markedsadgang, noe som er viktige forutsetninger for videre vekst.

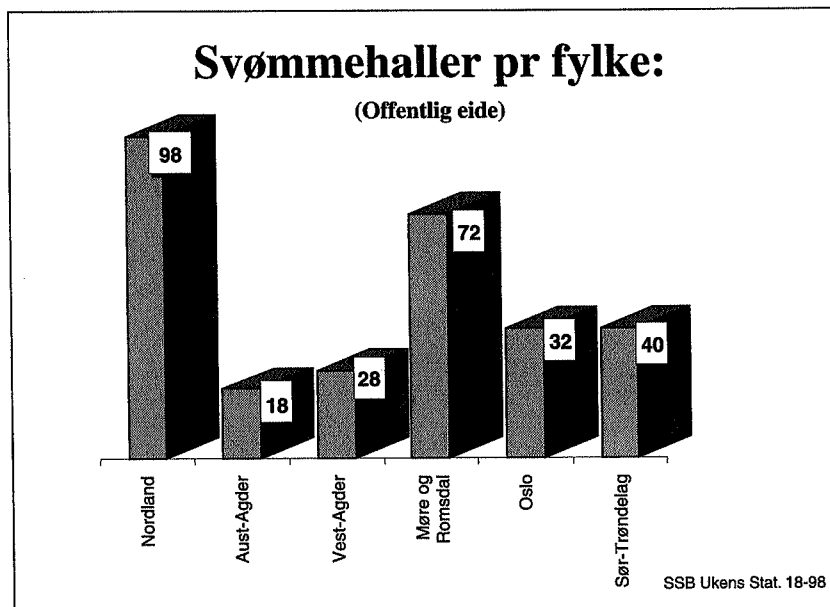
Rike på energikilder

For å utnytte naturgassen godt vil vi vurdere støtte til infrastruktur for transportsystemer der gassen blir ilandført. Bruk av naturgass til industrivirksomhet, samferdselsformål og annen lønnsom foredling og anvendelse kan bidra til vekst og arbeidsplasser i en rekke distrikter. Mange utkantkommuner er også rike på fornybare energikilder. Det ligger store muligheter i satsing på bioenergi, som særlig bør få økt betydning som erstatning for petroleumsprodukter i forbindelse med oppvarming. Som en del av næringsutviklingen i distriktene må det etableres en infrastruktur for omsetning og distribusjon av biomasse og bruksutstyr for denne.

Allsidige kultur- og velferdstilbud

For mange kan velferdstjenestene og fritidstilbudet være avgjørende faktorer når man vurderer flytting. I dag er velferdstjenestene i distriktskommuner ofte bedre enn i de fleste byer – det gjelder både forholdene i grunnskolen, barnehagedekning, eldreomsorg og andre velferdstiltak.

Det påpekes derimot ofte at kultur- og fritidstilbudene i utkantkommunene er mangelfulle – og at dette er en av årsakene til at en del flytter. Selv om disse tilbudene ikke vil arte seg på samme måte som i sentrale strøk, kan mye gjøres for å skape likeverdige tilbud og muligheter i distriktene.

Kultur må ellers være et viktig perspektiv på alle sektorer. Både i barnehagene, innen undervisning og skolefritidsordning, helsestell og eldreomsorg, og innen miljø og arealplanlegging, kan kulturaktivitet bidra til å heve kvaliteten på tilbudene. Også utformingen av de fysiske omgivelsene påvirker dagliglivet og livskvaliteten. Stat, fylke og kommune må gå foran ved å legge vekt på god arkitektur og estetiske verdier ved nybygg, ombygging og utforming av offentlige rom.

Satsing på kultur kan i det hele tatt gi ny vekstkraft for lokalsamfunn og for nasjonen som helhet. Kunnskap om egen kulturbakgrunn gir også større åpenhet og toleranse overfor andre kulturer. Det er i så måte grunn til å ha stor forventning til det nye kunst- og kulturfaget i grunnskolen.

Bibliotekenes rolle

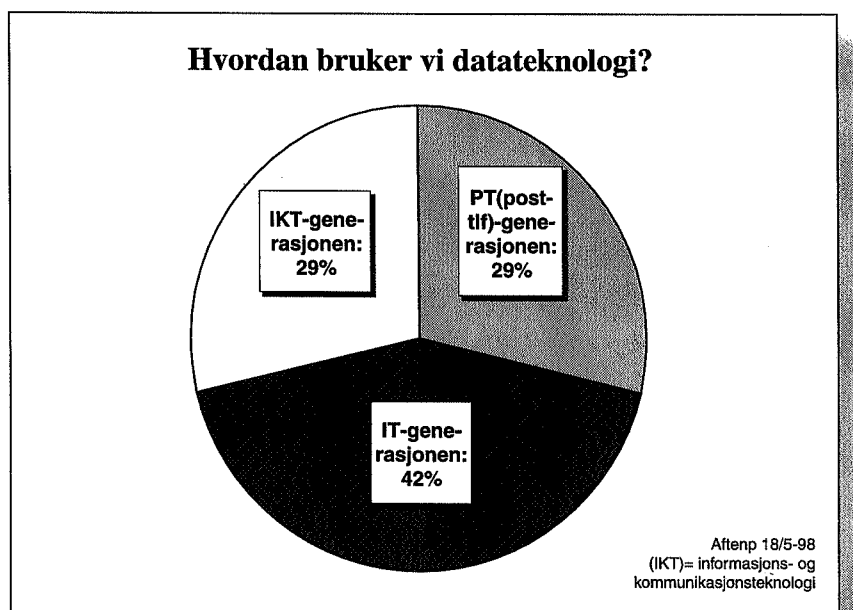
Bibliotekene skal være informasjonsbanker for hele befolkningen, og bidra til å gi alle likeverdig og bred tilgang på kunnskap og informasjon. De er helt sentrale i å gjøre den litterære produksjonen tilgjengelig lokalt. Tilbudet skal bedres gjennom en utvidelse av bokbussordningen, der dette er hensiktsmessig. Bibliotekenes tjenester må være gratis og åpne når det trengs. Målet er at bibliotekene via informasjons-teknologi skal gi alle adgang til et nasjonalt og internasjonalt kultur- og kunnskapsnett. Tilrettelegging for bruk av datautstyr i forbindelse med skoleoppgaver og etter- og videreutdanning, må prioriteres.

Språk og kulturarv

Språket er kanskje den viktigste kulturarven, og noe av det som gir den sterkeste nasjonale og lokale identiteten. Dette står ikke i motsetning til internasjonal kontakt og samarbeid. Kunnskap om eget språk er et vilkår for forståelse, for å kunne uttrykke seg, og for å tilegne seg kunnskap om andre språk. Språk-opplæring og elementær teoretisk språkkunnskap må derfor få høyere prioritet i undervisningssystemet.

Kulturnett Norge

Vi vil at flest mulig skal få del i kulturopplevelser og være med å oppleve kulturarven. Ett viktig tiltak for å oppnå dette er kulturnett Norge som bygger på bruk av informasjonsteknologi. Det er i startfasen og skal bestå av museumsnett, biblioteknett, arkivnett og et nett for digitale kunstformer. Målet er at det skal øke kulturinteressen og gjøre vår kulturarv tilgjengelig for en mye større del av befolkningen. Vi kan få elektroniske møteplasser for folk flest med langt flere «besøkende» enn institusjonene alene kan få. Det nye Nasjonalbiblioteket skal være vertsinstitusjon for kulturnett Norge. For å ivareta hensynet til opphavsrett skal det opprettes en egen veiledningstjeneste for deltakere på kulturnettet.

Nærnett, ungdoms- og eldrenett

Bruk av IT kan føre til at offentlige etater framstår som langt mer åpne og brukervennlige for alle innbyggere i hele landet. Noen distriktskommuner inviterer allerede sine innbyggere til å koble seg opp til et kommunalt nett. Der kan de holde seg orientert, gi sine synspunkter og få raske svar på det de lurer på eller er engasjert i. Alle kommuner bør ved inngangen til et nytt århundre ha utviklet slike nærnett. Eldres og unges IT-forum har foreslått nettløsninger som imøtekommer behov hos disse gruppene. Ikke minst gjelder dette hvordan det kan utvikles samarbeidstiltak som knytter unge og eldre sammen.

Kino og film

Kino er blant kulturtilbudene som har flest besøkende. Særlig gjelder dette barn og ungdom som er stor-konsumenter av film. Det ligger således et stort kulturpolitisk ansvar i filmutvelgning og i å skape bredde i utvalget. Kommunalt ansvar for kinodrift sikrer et bredt filmtilbud for hele folket, og gjør kinoen til en integrert del av det kommunale kulturtilbudet. Vi vil opprettholde filmleieavtalen som sørger for at også de små bygdekinoene får tilgang til kvalitetsfilmer til akseptable priser.

Musikk og kulturskoler

Det er viktig for den enkeltes livskvalitet og for nærmiljøet i kommunene at mange kan uttrykke seg gjennom musikk og andre kulturformer. Vi vil ta vare på den gode musikk-skole-tradisjonen, samtidig som det trengs et bredere kulturtilbud til barn og unge som kan omfatte bl a dans, teater, maling, tegning og musikk. Arbeidet for et nasjonalt nettverk for rock og pop med en fast turnérute er også med og stimulerer den lokale aktiviteten. For å styrke operaformidlingen skal det utvikles riks-, region- og distriktsopera-virksomhet, samtidig som det planlegges nytt operahus.

Regionale kulturinstitusjoner

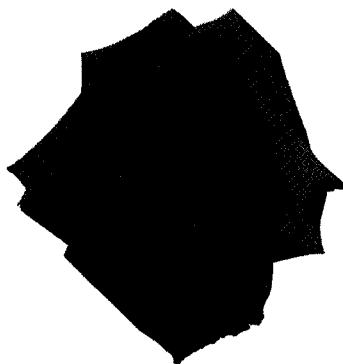
Riksinstitusjonene både skaper og formidler kunst og kultur av stor betydning. De skal samordne sine virksomheter bedre, og i økende grad bidra til å formidle produksjoner fra de faste institusjonene til resten av landet. Knutepunkt-, regional- og landsdelsinstitusjoner skal sikres gjennom en felles statlig og fylkeskommunal finansiering. Lokale institusjoner som ikke inngår i de to andre kategoriene, skal fortsatt kunne få statlig investeringstilskudd. Den offentlige støtten må ta hensyn til at en stadig større del av kunsten skapes utenfor institusjonene.

Fritidstilbud til unge

Det er viktig at barn og unge har gode muligheter for en aktiv fritid. Deres behov for fritidstilbud er preget av mangfold med ønsker om mange forskjellige aktiviteter, både organiserte og uorganiserte. Forholdene må legges til rette for treffsteder og fritidsklubber som i stor grad er brukerstyrte, slik at de unge selv får legge opp aktivitetene. Samtidig kan utvikling av oppsøkende tjenester være et viktig ledd i å skape et trygt oppvekstmiljø for barn og unge.

Frivillige organisasjoner og idrett

Frivillige organisasjoners arbeid er en viktig del av vårt demokrati, og har stor betydning for folks trivsel. Vi vil at reglene for avgifter og beskatning i forhold til frivillige organisasjoner skal utformes enkelt og praktisk. Grensebeløp for moms-fritak ved omsetning i organisasjonenes regi skal heves, og grensen for honorarene som skal innberettes til skattemyndighetene, skal økes. Vi vil gi breddeidretten gode vilkår ved å satse på vedlikehold av idrettsanlegg og forbedre klubbenes økonomi. Gode muligheter til å bruke skole- og idrettsanlegg og andre nærmiljøanlegg utenom skole- og arbeidstid vil også være viktig for idrettslagene og andre frivillige organisasjoner.

Det norske Arbeiderparti

Youngstorget 2a,
Postboks 8743 Youngstorget
0028 Oslo
www.dna.no